



**T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı**

**48-60 AYLIK ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİK ALET KULLANIM
DURUMUNA GÖRE SOSYAL DAVRANIŞLARININ
İNCELENMESİ**

**Bilge DELİKANLI
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR**

Burdur, 2019

T.C.
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**48-60 AYLIK ÇOCUKLARIN TEKNOLOJİK ALET KULLANIM
DURUMUNA GÖRE SOSYAL DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

Bilge DELİKANLI
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR

Burdur, 2019



**MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ
ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 04.04.2019 tarih ve 2019-281/2 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 03.05.2019 tarihinde tez savunma sınavı yapılan **Bilge DELİKANLI** 'nın **48-60 Aylık Çocukların Teknolojik Alet Kullanım Durumuna Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi** konulu tez çalışması İlköğretim-Okul Öncesi Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE : **Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR**
(Tez Danışmanı)

ÜYE : **Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR**

ÜYE : **Dr.Öğ.Üy. Müge ŞEN**

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin/Raporumunyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Bilge DELİKANLI

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca değerli bilgilerinden yararlandığım, tez çalışmam için en büyük desteği veren kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR'e içtenliği, sabrı ve destekleri için,

Çalışma süresince düşüncelerinden ve bilgilerinden faydalandığım saygıdeğer hocam Sayın Prof. Dr. Perihan ÜNÜVAR'a, tez çalışmasına olan katkılarından dolayı Sayın Dr. Öğr. Üyesi Müge ŞEN'e,

Özel zamanlarımda hep yanımda olan canım arkadaşım Merve ALTUN'a tez çalışmama katkılarından dolayı,

Sadece çalışma sürecinde değil hayatım boyunca beni her daim destekleyen, sevgilerini, ilgilerini hep hissettiğim, beni hiç yalnız bırakmayan değerlilerim; babam Cahit BALABANLI'ya, annem Binnaz BALABANLI'ya, canım abim Emre BALABANLI'ya ve eşi Afra BALABANLI'ya,

Beni evlatlarından ayırmayıp her ihtiyacım olduğunda yardımına koşan babam Kamil DELİKANLI'ya ve annem Nazire DELİKANLI'ya,

Beni her konuda destekleyen, şahsıma ve düşüncelerime değer veren, sevincimi çoğaltan, üzüntümü hafifleten, her halime eşlik eden can yoldaşım Niyazi Erdem DELİKANLI'ya,

Çalışma sürecini benimle birlikte bizzat yaşayan, bana dünyanın en muhteşem duygusunu tattıran, yuvamızın neşesi, ömrümün BAHAR'ına,

Sonsuz teşekkür ederim...

48-60 Aylık Çocukların Teknolojik Alet Kullanım Durumuna Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

(Yüksek Lisans Tezi)

Bilge DELİKANLI

ÖZ

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48 – 60 aylık çocukların çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü, annenin çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı, evde internet olması/olmaması durumu) ve özellikle de teknolojik aletleri sık veya seyrek kullanımlarına göre sınıf ortamında sergiledikleri sosyal davranışların farklılaşma durumunu belirlemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Isparta il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel anaokullarına devam eden 48 – 60 aylık 169 çocuk oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; çocukların ve ailelerinin özelliklerini belirlemeye ve çocukların teknolojik alet kullanımları ile ilgili bilgiler edinmeye yönelik “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu”, çocukların sosyal davranışlarını tespit etmeye yönelik “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği - Öğretmen Formu” (OÖSDÖ – ÖF) kullanılmıştır. Teknolojik alet kullanımına ilişkin bilgi formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde dokuz adet demografik sorular, ikinci bölümde üç adet ailenin evinde bulunan teknolojik aletler hakkında sorular ve son bölümde sekiz adet, çocuğun teknolojik alet kullanımına ilişkin sorular yer almaktadır.

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde, alt problemlerin kategorilerine göre Kruskal Wallis – H Testi veya Mann Whitney – U Testi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, 48-60 aylık çocukların sosyal davranışları ile birkaç değişken arasında anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Çocukların cinsiyetlerine göre sosyal davranışları olumlu sosyal davranış alt boyutunda kız çocukların lehine ve fiziksel saldırganlık alt boyutunda erkek çocukların lehine, devam ettikleri okul türüne göre sosyal davranışları olumlu sosyal davranış alt boyutunda özel anaokuluna devam eden çocukların lehine, fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve depresif duygulanım alt boyutlarında devlet ana okuluna devam eden çocukların lehine, evde internet bağlantısı olması/olmaması durumuna göre sosyal davranışları fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve depresif duygulanım alt boyutlarında evinde internet bağlantısı olan çocukların lehine olmak üzere anlamlı olarak farklılaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Davranışlar, Teknoloji, Teknoloji Eğitimi

Sayfa Adedi:71

Danışman: Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR

Investigation of Social Behavior of 48-60 Month Old Children by Technological Device

Usage Status

(Master's Thesis)

Bilge DELİKANLI

ABSTRACT

In this study, 48 - 60 months old children attending pre-school education institutions have various variables (gender, type of school, mother's working status, number of children in the family, presence / absence of Internet at home), and especially the technological device in the classroom environment according to their frequent or infrequent use. Relational scanning model was used to determine the differentiation status of social behaviors. The study group consisted of 169 children aged 48 - 60 months attending official and private kindergartens under the Ministry of National Education in the city center of Isparta. As a data collection tool; "Information Form for Technological Devices", "Preschool Social Behavior Scale - Teacher Form (PSBS-TF)" was used to determine the characteristics of children and their families and to obtain information about the use of technological tools. The questionnaire on the use of technological tools consists of three parts. In the first part, there are 9 demographic questions, in the second part there are questions about the technological devices in the house of three families and in the last section there are eight questions about the use of technological devices of the child.

SPSS package program was used for data analysis. In the analysis of the data, Kruskal Wallis - H Test or Mann Whitney - U Test was used according to the categories of sub problems. As a result of the analyzes, there were significant differences between the social behaviors of 48-60 months old children and several variables. The social behavior of the children according to their gender in favor of girls in the sub-dimension of positive social behavior, and in favor of boys in the sub-dimension of physical aggression, in favor of children attending the special kindergarten in the sub-dimension of positive social behavior, in the favor of children attending the kind of school, physical aggression, relational aggression and depressive affect In the favor of the children attending the state kindergarten, the social behaviors differ significantly in terms of physical aggression, relational aggression and depressive affect sub-dimensions in favor of the children who have internet connection at home.

Key Words: Pre-school Education, Social Behavior, Technology, Technology Education

Pages: 71

Advisor: Assoc. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar DİZİNİ	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	3
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar	5
1.7. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	6
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Alanları	6
2.1.1.1. Erken Çocuklukta Sosyal Gelişimi Etkileyen Faktörler.....	9
2.1.2. Sosyal Davranış	11
2.1.3. Sosyal Beceri.....	14
2.1.4. Erken Çocukluk Dönemi ve Teknoloji.....	17
2.1.5. Sosyal Davranış ve Teknoloji	19
2.2. İlgili Araştırmalar	20
BÖLÜM III	24
YÖNTEM.....	24
3.1. Araştırmanın Modeli	24
3.2. Çalışma Grubu	24
3.3. Veri Toplama Araçları	26
3.3.1. Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu	26

3.3.2. Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu	27
3.4. Verilerin Toplanması	29
3.5. Verilerin Analizi.....	30
BÖLÜM IV	32
BULGULAR VE YORUM.....	32
4.1. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi.....	34
4.2. Çocukların Devam Ettikleri Okul Türüne Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi.....	35
4.3. Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi.....	36
4.4. Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi.....	37
4.5. Çocuğun Teknolojik Alet Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi	37
4.6. Evde İnternet Olması/Olmaması Durumuna Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi	38
BÖLÜM V.....	40
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	40
5.1.Sonuç ve Tartışma.....	40
5.2. Öneriler	44
KAYNAKLAR.....	45
EKLER	56
EK-1	57

KISALTMALAR

f : Frekans

OÖSDÖ-ÖF : Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu

p : Anlamlılık Düzeyi

ss : Standart Sapma

\bar{x} : Aritmetik Ortalama



TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Çocuklara ve Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Demografik Özellikler.....	25
Tablo 2. Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği- Öğretmen Formu'nun Alt Boyutlarında, Toplam ve Her Yaş Grubuna İlişkin Cronbach Alpha (A) İç Tutarlık ve Test-Tekrar Test Güvenirlik Katsayıları.....	28
Tablo 3. Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'na (OÖSDÖ – ÖF) Yönelik Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	29
Tablo 4. “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu” Toplam Puanlarına Ait Normallik Testi Sonucu.....	30
Tablo 5. Çocukların Kullandıkları Teknolojik Aletler.....	32
Tablo 6. Çocukların Teknolojik Alet Kullanım Düzeyleri.....	33
Tablo 7. Çocukların İlk Olarak Teknolojik Alet Kullanmaya Başladıkları Yaş.....	33
Tablo 8. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	34
Tablo 9. Çocukların Devam Ettikleri Okul Türüne Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	35
Tablo 10. Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	36
Tablo 11. Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	37
Tablo 12. Çocuğun Teknolojik Alet Kullanımına Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney - U Testi Sonuçları.....	38
Tablo 13. Evde İnternet Olması/Olmaması Durumuna Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney – U Testi Sonuçları.....	39

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi, varsayım ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Okul öncesi eğitim, çocuğun doğumundan, ilkokula başladığı güne kadar geçen yılları içeren ve sonraki yaşamlarında önemli role sahip olan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, kişiliklerinin şekillendiği gelişim ve eğitim süreci olarak tanımlanabilir (Oktay, 1985). Çocuk bu süreçte, içinde bulunduğu toplumun gelenek, görenek, ahlak gibi toplumsal değerlerini ve davranış biçimlerini öğrenip benimseyerek, yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmektedir. Sosyalleşme olarak nitelendirilen bu süreçte, çocuklar benlik gelişimlerinin yanı sıra sosyal rolleri ve becerileri kazanmaktadırlar. Doğuştan getirilen özelliklerin sosyalleşme süreci ile bütünleşmesi sonucunda bireyi diğer bireylerden ayırt eden kişilik özellikleri ortaya çıkmaktadır (Cerrahoğlu, 2002). Bununla birlikte çocuğun sosyal becerileri kazanması, çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırmakta ve dolayısıyla diğer gelişim alanlarının da desteklenmesine olanak vermektedir. Bu nedenle okul öncesi dönem çocukları için sosyal beceriler gerek toplumsal açıdan gerekse bireysel açıdan son derece önemlidir.

Sosyal beceriler, bireyin sosyal ortamlarda olumlu sosyal sonuçlar elde etmesini ve başkaları ile iletişim kurmasını sağlayan, sosyal açıdan kabul edilebilir ve öğrenilmiş davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Avcıoğlu, 2007a). Selamlaşma, konuşmayı başlatma ve sürdürme, paylaşma, yardım etme, yönergelere uyma, kurallara uyma, sorumluluk alma, duygularını ifade etme, karar verme, hakkını savunma ve izin isteme becerileri çocukların kazanması beklenen sosyal beceriler olarak sıralanabilir.

Yaşamın ilk yıllarında sosyal becerilerin desteklenmesinin yetişkinlikte olumlu işlevsellik sergilemeye ve suç işlemeyi önlemede olumlu sonuçlara yol açtığı (Uysal, Balkan Kaya, 2015) belirlenmiştir. Ayrıca sosyal etkileşim için gerekli olan sosyal beceri kazanımının erken başlanması gerektiği, zamanında başlanmazsa, sosyal beceriye sahip olmayan çocukların, sosyal gelişimlerinde ve akademik performanslarında akranlarının çok gerisine düşebilecekleri belirtilmektedir (Avcıoğlu, 2007a). Bu ve benzeri durumlar sosyal bir varlık olan insanın yaşamında sosyal becerilerin önemli bir role sahip olduğunu ve erken yaşlarda bu becerilerin kazandırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte çocukların sosyal becerilerini geliştirmeden önce olumlu sosyal davranışları öğrenmesi, olumlu sosyal davranışlarını olumlu ve olumsuz etkileyen unsurları belirlemek gerekmektedir. Yaşam içerisinde çocukların sosyalleşmesini, sosyal beceriler kazanmasını olumsuz şekilde etkilediği bilinen ya da düşünülen pek çok unsur bulunmaktadır. Çocukların sosyal becerilerini, sosyalleşmelerini etkileyen bu unsurların, henüz beceri haline gelmemiş olan olumlu sosyal davranışlarını da etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Çocukların sosyal davranışlarını etkilediği düşünülen bu unsurlardan birinin de özellikle, günümüzde hızla gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte yaşamın içerisinde fazlaca yer almaya başlayan teknolojik aletler ve internet kullanımı olduğu düşünülmektedir. Söz konusu teknolojik aletler arasında ilk sayılabilecek olanlar tabletler, diz üstü/ masa üstü bilgisayarlar ve akıllı cep telefonlarıdır.

Günümüzde çocuklar bilgisayar, tablet gibi teknolojik aletlerin ekranı önünde uzun süreler harcamaktadırlar. Bu durum Aktaş Arnas (2005)'in da belirttiği gibi özellikle gelişim çağında olan çocuklarda duruş ve oturuş pozisyonlarına bağlı olarak iskelet-kas sisteminde hasarlara, görme problemlerine, elektromanyetik radyasyon problemlerine, yaratıcı ve zihinsel gelişim risklerine, dil becerilerinde gerilemeye ve bazı çocuklarda epilepsi nöbetlerine neden olabilmektedir. Bu nedenle son yıllarda çocuk ve gençlerin çevrelerini saran elektronik araçların yaygınlığı kadar onlar üzerinde bu araçların etkileri ile ilgili kaygılar da giderek artmaktadır. Buradan yola çıkarak, bu çalışmada, insanların yaşamında önemli bir yeri olan teknolojinin ve teknolojik aletlerin kullanımının çocukların sosyal davranışlarını etkileyip etkilemediğini belirlemek amaçlanmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; çocukların teknolojik alet kullanım durumuna göre sosyal davranış durumunun farklılaşıp farklılaşmadığı sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Çocuğun sosyal davranışları cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Çocuğun sosyal davranışları devam ettiği okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?
3. Çocuğun sosyal davranışları annenin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Çocuğun sosyal davranışları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Çocuğun sosyal davranışları teknoloji alet kullanımına göre farklılaşmakta mıdır?
6. Çocuğun sosyal davranışları evde internet olması/olmaması durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; anaokuluna devam eden 48-60 aylık çocukların sosyal davranışlarını etkileyen değişkenleri belirleyebilmek ve özellikle günümüzde hızla artmaya devam eden, çok küçük yaşlara kadar düşen teknolojik alet ve internet kullanımının, çocukların sosyal davranışlarını etkileyip etkilemediğini ortaya koyabilmektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Toplumsal düzende, farklı kültürlerde yetişmiş, farklı statü ve karakterde insanlar bir arada yaşamaktadır. Elbette bu insanların birbirini anlaması, ortak bir şeyleri paylaşması, iş yaşamlarında uyumlu çalışabilmesi veya öğrenim hayatlarında sağlıklı iletişim kurabilmesi kolay değildir ancak düzenin sağlanması ve bozulmaması için bunlar şarttır. Bu noktada, sosyal beceriler devreye girer. Bireyin, bulunduğu her ortama ve ortamdaki sosyal çevresine göre kendisine biçilmiş bir rolü vardır. Bu

rolleri, toplum tarafından kabul edilir bir şekilde yerine getirebilmesi için sosyal becerilerinin gelişmiş olması gerekir. Sosyal beceriler ise olumlu sosyal davranışların çocuklar tarafından kazanılmış ve beceri haline dönüşmüş şekli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çocukların becerileri kazanabilmesinde, bir anlamda toplum tarafından kabul gören bireyler olarak sosyalleşmesinde, öncelikle olumlu sosyal davranışları kazanmış olmasının önemli etkisi olduğu düşünülmektedir. Sosyal davranışlar bilindiği üzere sosyal gelişim alanının bir parçasıdır. Tüm gelişim alanları gibi sosyal gelişim de bir süreçtir ve doğumla birlikte başlar, yaşam boyu devam eder. Gelişimi etkileyen pek çok unsur olduğu bilinmekte ve çocukların gelişim sürecinde sosyal davranışlarını etkileyen unsurlar da bulunmaktadır. Bu araştırmada teknolojik aletlerin ve internet kullanımının çocukların sosyal davranışlarını etkilediği varsayımı yer almaktadır.

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar teknoloji sürekli gelişmekte ve yaygınlaşmaktadır. Özellikle günümüzde teknolojinin çok ilerlemiş olması ve tüm dünyada hızla yayılması nedeni ile içinde bulunduğumuz çağın da adı “teknoloji çağı” olarak isimlendirilmektedir. Gelişen teknoloji; sanayi, sağlık, ulaşım, haberleşme, ticaret ve eğitim alanlarında birçok yarar sağlamış olup insanların iş gücü, zamansızlık gibi yüklerini büyük ölçüde hafifletmiştir.

Evde geçirilen zaman dâhilinde çocuklar sıkıldıklarında teknolojik aletlerle ilgilenmektedir. Çocuk bu süre içerisinde eğlense de teknolojik alet ile geçirilen zamanın sıklığının çocuğun sosyal davranışlarını etkileyip etkilemediği, etkiliyorsa ne ölçüde etkilediği merak konusudur.

Alanyazın incelendiğinde teknoloji üzerine çalışmalara yoğunlaşıldığı ancak çocuklar için sosyal davranış ve teknoloji ilişkisi üzerine yapılan çalışmaların daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırmanın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu”nun ve

2. “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu”nun yeterli veriyi karşıladığı varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. 2016 – 2017 eğitim – öğretim yılında Isparta il merkezinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ve özel anaokullarına devam eden 48 – 60 aylık çocuklar ile bu çocukların ebeveynlerinin ve öğretmenlerinin görüşleri,
2. Bilgi formu ve uygulanan ölçekteki sorular ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Teknolojik alet: Araştırmada kullanım sıklığı incelenen teknolojik aletler; masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet, akıllı cep telefonu, oyun konsolu.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili alan yazın bilgisi taranarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1.1. Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alanları. Aynı yaş grubundaki çocukların gelişim özellikleri, hem kalıtımsal hem de çevresel faktörlerden dolayı farklılıklar gösterir. Bu sebeple çocukların tüm gelişim alanlarının özellikleri bilinmeli ve bu özellikleri daha yüksek potansiyellere ulaştırabilmek için gerekli desteğin sağlanması gerekmektedir. Çocukların desteklenmesi gereken gelişim alanları; “Bilişsel Gelişim, Motor Gelişim, Dil Gelişimi, Sosyal – Duygusal Gelişim”dir. Her ne kadar bir gelişim alanı olmasa da özbakım becerilerinin de erken çocukluk döneminde kazandırılması ayrıca önem taşımaktadır.

Bilişsel gelişim, her türlü gelişim alanlarıyla ilişkili ve işbirliği halinde gerçekleşen ve zekâ gelişimini de kapsayan önemli bir gelişim alanıdır (Yörükoğlu, 1992, s. 84). Bilginin edinilip kullanılmasına yardım eden tüm süreçleri içerir. Soyut düşünme, tahmini olgular hakkında mantıklı düşünebilme, kuralları daha yüksek yapıda örgütleme bilişsel gelişimin amaçları arasında yer alır (Arslan, 2008, s. 215).

Bir diğer gelişim alanı *psiko-motor gelişim*dir. Gallahue, Ozmun ve Goodway (2014, s. 3)’in tanımına göre motor gelişim; yaşam boyunca, hareket görevinin yapılması gerekenler, bireyin biyolojisi ve çevre koşulları arasındaki etkileşimin ortaya çıkardığı motor davranıştaki sürekli değişimdir. Atay (2009, s. 107)’in tanımına göre ise fiziksel büyüme ve gelişmeyle birlikte beyin-omurilik gelişimi sonucunda organizmanın istemli olarak hareketlilik kazanmasına motor gelişim denir. Motor gelişim vücut ağırlığındaki artış, boy uzunluğu, kas gelişimine bağlı olarak, yani fiziksel büyüme ve gelişmeye bağlı olarak, hareket ve becerilerin gelişmesindeki

değişimdir. Motor gelişim büyük kas (kaba motor) ve küçük kas (ince motor) hareketlerindeki değişimleri inceler.

Dil gelişimi ise, kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanımı, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanımının gelişimi olarak tanımlanır. Dilin özgün kuralları ve bu kurallar çerçevesinde gelişen bir sistemi vardır (Gülyüz, 1990, s.3). Dil gelişimi kuramcılarına göre; dilin toplumsal gerekliliği herkesçe kabul edilen bir olgudur ve dil toplum ile sıkı bir ilişki içerisindedir. Aynı zamanda toplumsal değerleri bünyesinde barındırır (Kol, 2011). Colledge ve arkadaşları (2002)'na göre çocuklar önemli derecede zihinsel veya fiziksel probleme sahip olmadıkları sürece, her kültürde ana dillerinin kullanımı konusunda uzmanlaşırlar. Karşılıklı diyalog kurabilmek için sesleri, anlamları, kelimeleri, kelimelerin dizilimini bilip; ses seviyesini, ses tonunu, ses perdesini ve konuşma sırasını ayarlamak mecburiyetindedirler (akt. Hoy, 2015, s. 137).

Bir gelişim alanından çok beceri olarak nitelendirilen, çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olan *özbakım becerileri* ise, çocuğun, yemek yeme, giyinme, tuvalet gibi temel ihtiyaçlarını yetişkin desteği olmadan yapabilme becerisidir (Önder, 2003). Bu becerileri el-yüz yıkama, diş fırçalama, burun temizliği ve banyo yapma becerileri izler. Bu sürekli beceri kazanımının devamında tırnak bakımı, cilt bakımı, kozmetik ürün kullanımı, saç bakımı ve cinsel organların temizliği gelir (Varol, 2010, s. 7). Çocukların özbakım ihtiyaçlarını kendilerinin karşılayabilmesi, kendine olan güveni ve başarı duygusu ile doğru orantılıdır. Bu durum çocuğun olumlu benlik gelişimine katkıda bulunacaktır. Özbakım becerileri eğitiminde önemli olan çocuğun özelliklerini öğrenip ona uygun olan becerileri nasıl kazandırabileceğini bilmek ve ona uygun ortamlar sağlamaktır (Atay, 2011, s. 99).

Sosyal-Duygusal gelişim önemli bir diğer gelişim alanıdır. Sosyal – duygusal gelişim, bireyin doğumla birlikte yaşam boyu süren, kişinin içinde bulunduğu toplum tarafından kabullenilebilir biçimde davranmayı öğrenme sürecidir. Bir başka deyişle, bireyin kendisiyle ve başkalarıyla iyi geçinme ve olumlu etkileşim kurma yeteneğini kazanması, içinde bulunduğu toplumun kendisinden beklediği ya da yapmasını istediği davranışların gelişmesi ve içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması sürecidir (Bak, 2011).

Fiziksel çevreye olduğu kadar sosyal çevresine de uyum sağlamaya çalışan birey, sosyal gereksinimlerini gidermeye çalışır. Her şeyden önce bebekler doğdukları andan itibaren gereksinimlerinin karşılanması için kendisine bakan kişilere muhtaçtır. Dolayısıyla bebeğin bu gereksinimleri karşılanırken bebek kendisine bakan kişi ile etkileşim içine girmektedir. Genellikle bebekler ilk olarak anneleri ile etkileşime geçer, böylelikle ilk ilişki kurdukları kişi anneleri olur. Annenin gösterdiği sıcaklık, ilgi, şefkat, ten teması ve sözel ifadeleri olumlu bir sosyal gelişim için temel teşkil eder (Atay, 2011, s. 12).

Erikson'a göre doğumdan sonraki iki yılın, kişiliğin yapılanmasındaki rolü büyüktür. Bebek doğduktan sonra ilk aylardan itibaren, bebeğin çevresinden ve başka insanlardan ayrı olduğunun farkına varmaya başlaması ile bebek kendini güvende hissedebileceği bir ortama ihtiyaç duyar. Bu güven duygusunun gelişmesi, bebeğin annesiyle olan ilişkisi ile doğrudan ilişkilidir. Bebek annesinin kendisine önem verdiğini anlar, sevgisini hisseder ve onu bırakıp gitmeyeceğine inanırsa, güven duygusu gelişir. Önemsenmediğini hisseder, annesinin onu bırakıp bir daha gelmeyeceği endişesine kapıldığı durumlarda ise bebekte güvensizlik gelişir (Cüceloğlu, 2016).

Çevreyi keşfedip tanımaya çalışırken çelişkili durumlarda güvendikleri kişiden sosyal referans alırlar. Sosyal referans alınan kişinin duygusal tutumu, bebeğin aynı davranışa devam edip etmeyeceğinin bir göstergesidir. Ayrıca aile dışındaki bireylerle ve akranlarıyla kurulan ilişkiler yeni deneyimler sunar. Diğerlerinin niyet, istek ve duygularının kendilerinininkilerden farklılaştığını anladıkça, sosyal davranışlar hızla gelişir (Kılıçgün, 2015, s. 111-112).

Erikson ve Freud'a göre 1-3 yaş döneminde çocuk öz denetim yapma isteği ortaya çıkar. Bu dönemde irade; özgür tercihlerde bulunmak, kendini kontrol etmek ve uygulama becerisini göstermek anlamına gelir. Çocuk kendi başına hareket edebilme yeteneğini kazandıkça tercihlerinde özgür davranabilme, kendine sınır koyma ve uygulama becerileri de artar (Güngör, 2005).

Okul öncesi dönem çocuğu, sırasını bekleme, eşyasını paylaşma, öfke kontrolünü sağlama, empati kurma, yardımlaşma, cinsiyet rollerini öğrenme, rol alma ve uzlaşma gibi sosyal davranışlar ile ilgili aile bireylerinden kazandıklarına ek olarak

akranlarıyla kurduğu ilişkilerle bu davranışlarını pekiştirebilir (Campbell, 1990, s. 142).

Empati gelişimi de erken çocukluk dönemi adına sosyal duygusal gelişimin önemli öğelerinden biridir. Empati; bir insanın herhangi bir durum karşısında kendisini, karşıdaki insanın yerine koyup, onun duygularını ve düşüncelerini hissetmesi ve anlamasıdır. Empati kurma; paylaşma, yardımlaşma, işbirliği yapma gibi davranışlar için önemli bir önkoşul niteliğindedir (Atay, 2011, s. 14). Empati kurmak için genellikle sözel yollar tercih edilir. Çocuk, karşısındaki kişinin üzüldüğünü algılayarak onu teselli edip avutabilir (Bayhan ve Artan, 2004).

Çocuğun, empati kurma gibi yardımlaşma, öfke kontrolünü sağlama, paylaşma, uzlaşma, karar verme, iletişim kurma vb. sosyal davranışları sergileyebilmek için birtakım becerilere sahip olması gerekir. Bu beceriler, sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır.

Erken çocukluk yıllarında geliştirilmesi ve kazanılması gereken tüm bu davranış ve beceriler, bireyin tüm yaşamının niteliğini, kalitesini belirleyecektir. Çocukların sosyal gelişimini de doğrudan etkilediği düşünülen faktörler aşağıda kısaca yer verilmektedir.

2.1.1.1. Erken çocuklukta sosyal gelişimi etkileyen faktörler. Çocukların sosyalleşmesini, olumlu sosyal davranışlar ve sosyal beceriler kazanmasını negatif veya pozitif yönde etkileyen temel faktörler vardır. Aslında çocuğun gelişimini etkileyen bütün faktörler, onun sosyal gelişimini de etkilemektedir. Bu faktörler arasında aile, çocuğun cinsiyeti, akran iletişimi, çevresi ve kültürü ilk akla gelenlerdir. Aşağıda bu faktörlere kısaca yer verilmektedir:

Aile: Çocukların, olumlu ilişkilerin, kuvvetli bağların olduğu bir aile ortamında dünyaya gelmeleri ve büyümeleri, onların fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimlerinin desteklenmesi bakımından oldukça önemlidir (Yavuzer, 2010). Çocuğun sosyal gelişiminde; anne-babanın bireysel özellikleri, değerleri, kültürü, çocuğa karşı tutumları ve davranışlar, çocuğa sundukları fırsatlar önemli bir rol oynar. Çocuk, ilk yıllarında model alarak öğrenir. Bu dönemde yakın çevresinde model alacağı kişiler şüphesiz ebeveynleridir (Gülay ve Akman, 2009, s. 66).

Deckard, Dunn & Lussier (2002), Anne-baba kadar sosyalleşmenin ve sosyal becerilerin gelişmesinde kardeşlerin de önemli rol oynadığı belirtmiştir. Kardeş, özellikle ilk çocukluk döneminde çocuk için, etkili ve önemli bir sosyalleşme aracıdır. Çocuk, kardeşleriyle oynayarak, onları taklit ederek, yardımlaşıp paylaşarak, tartışıp uzlaşarak sosyal beceriler kazanır.

Cinsiyet: Sosyal ve davranışsal gelişime dayalı cinsiyet farklılıkları hem çevresel hem de biyolojik faktörler nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Elibol-Gültekin, 2008). Etaugh (1983)'a göre, çevresel etkenler cinsiyet üzerinde etkilidir. Bunlar; yetişkinlerin öğrettiği davranışlar, çocuğun cinsiyetine göre seçilen rengi, işlevi, tarzı oyuncaklar, toplumsal cinsiyet rollerini kabul edip uyguladığında çevresi tarafından onay alması, karşı cinse uygun tutum ve davranış sergilediğinde ise kabul görmeyip cezalandırılmasıdır (Poyraz Tüy, 1999).

Akran İletişimi: Çocuğun akranları ile ilişkileri ilk olarak 3 yaşlarında başlar. Bu yaşta çocuklarda “benmerkezcilik” vardır. Hep kendi dediklerinin olmasını, kendi istediklerinin yapılmasını isterler. Bundan dolayı grup iletişimde başarılı olamayabilirler. Arkadaşları ile vakit geçirmek isterler ancak aynı ortamda farklı oyunlar oynamayı tercih ederler. Genellikle akranları ile kolay ilişki kurarlar ancak bu ilişkiyi devam ettirmede başarısızdırlar. 4-5 yaşında kuralları öğrenir ve kurallara uymaya başlarlar. Artık ilgileri anne-babadan akranlarına kaymaya başlar. 5-6 yaşında arkadaşlarıyla duygu paylaşımında bulunmaya başlarlar. Akran ilişkilerinde çeşitli sorunlar ve tartışmalar yaşayabilir, başlarda büyük tepkilerle karşılık verebilirler. Daha sonra bu davranışının onaylanmadığını anlar, çözümler üretmeye ve uzlaşmaya çalışırlar. Kendisinden başkalarının duygu ve düşüncelerine de değer verirler (Kandır, 2004, s. 81-85).

Erken çocukluk döneminde, çocukların akranları ile iletişim kurma ve işbirlikçi oyun oynama istekleri, onları diğer çocuklarla etkileşime geçmeleri için teşvik eder. Okul ortamında, ilk kez ailesinin kontrolü olmadan akranları ile tanışıp iletişime geçecek olan çocuk, sosyal davranış kurallarını öğrenir, tecrübe eder ve zamanla benimser (Karoğlu ve Ünüvar, 2017).

Akranlar arasındaki iletişim ebeveyn-çocuk iletişiminden daha eşitlikçidir. Arkadaşlık ortamları grup kurma, gruba girme, işbirliği yapma gibi temel sosyal

becerilerin geliştirildiği, çocuğun kendini ve başkalarını tanıyabildiği ortamlardır (Hartup, 1992).

Çevre ve kültür: Sosyal becerilerin birçoğu çocuğun çevresindekileri gözlemlemesi sonucu kazanılmakta ve çevresinde uygun rol model olmadığı zaman çocuk, beceri yönünden eksiklik yaşayabilmektedir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011).

Çocuğun başarılı olmasındaki temel etkenlerden biri çocuğun kendisini rahat ve mutlu hissettiği bir ev ortamında yetişmiş ve yaşıyor olmasıdır (Prince 2006). Ekolojik sistem yaklaşımına göre çocuğun yaşadığı çevre, çocuğun davranışlarına büyük ölçüde yön vermektedir. Bu nedenle çocuk, başta anne ve babası olmak üzere kendi yakın çevresinden ve ailesinin sıklıkla görüştüğü sosyal çevreden etkilenmektedir (Atzaba-Poria ve Pike 2005). Dolayısı ile çocuğun yakınındaki insanların kişilik özellikleri, genel tavır ve davranışları, çocukla iletişimleri ve samimiyetleri sosyalleşme sürecini hızlandıran ve sosyal becerilerin gelişimini etkileyen unsurlardandır (Günindi, 2010).

2.1.2. Sosyal davranış. Sosyal davranış, bireyin içinde bulunduğu toplumun beklenti ve isteklerine uygun davranışlar sergilemesidir (Demirkaya, 2012). Sosyal davranışlar, neredeyse tüm davranış çeşitleri; “sosyal eylem, değerlendirmeler, tutumlar, bireysel bağlamda karşılaştırmalar, kendini ifade etme girişimleri” için belirleyici rol oynar (Rokeach, 1973). Sosyal davranış kazanımında, çocukların çeşitlilik gösteren kişilik yapıları, aile yapısı ve yaşadığı toplumun kültürü gibi faktörler de oldukça etkilidir (Özabacı, 2006).

Sosyal davranış kapsamında; bir yaşında genel olarak işbirlikçi davranışlar gözlemlenirken, akran ilişkilerine tam anlamıyla etki etmese de olumlu sosyal davranışların iki yaşında başladığı görülmektedir. İki yaştan itibaren akranlar arası etkileşim artmaya başlar (Akt. Şen, 2009, Hay, Payne ve Chadwick, 2004) ve akranları ile çevresindeki diğer insanların isteklerini algılayan çocuklar, duygularını daha rahat ifade etmeye başlar. Sıkıntısı olan kişileri teselli etme ve onlara yardım etmeyi amaçlayan olumlu sosyal davranışlar sergiler (Hoffman, 2000).

Çocuklar başka insanlarla iletişim kurup tecrübe kazanınca onların neler hissettiğini, neler düşündüğünü algılamaya çalışır, yaşantılar karşısında nasıl tepki verdiklerine,

neler yaptıklarına dikkat eder. Sevinçli bir kişinin paylaşmaya daha açık olabileceğini ve sıkıntısı olan birinin saldırgan davranışlar sergileyebileceğini bilir ve buna uygun bir şekilde davranır (Ülgen ve Fidan, 2003).

Antisosyal davranışların karşıtı olarak ortaya çıkan olumlu sosyal davranışlar, insanlara yardım etme davranışlarının tümünü kapsar (Batson ve Powell, 2003). Olumlu sosyal davranış, başkalarına fayda sağlamak amacıyla, gönüllü olarak yapılan ve ödül kazanma beklentisi olmadan sergilenen davranışlardır (Eisenberg, 1986). Gönüllü olarak işbirliği yapma, yardım etme, empati, sempati, rehberlik etme, paylaşma, koruma gibi davranışlar olumlu sosyal davranışlar kapsamındadır (Türkmen, 2018).

İnsan, sosyal bir varlık olup diğer insanlarla devamlı etkileşim halinde yaşamaktadır. Bu etkileşim sürecinde, olumlu sosyal davranışların yanı sıra zaman zaman da saldırgan davranışlara maruz kalabilmekte veya kendisi başkalarına saldırgan tavır ve davranışlar sergileyebilmektedir. Dolayısı ile saldırganlık, günlük yaşantıda sık karşılaşılan, sosyal ilişkileri etkileyen ve sosyal ilişkilere yön veren bir davranış türü olarak toplumsal yaşamda oldukça önemli bir yere sahiptir. (Aktaş, 2001).

Çocuklar sözel ve fiziksel olmak üzere iki çeşit saldırganlık davranışı gösterir. Tartışmak, lakap takmak, bağırarak, eleştirmek gibi diğer çocukların kendilerini önemsiz ve suçlu hissetmelerine sebep olacak şekildeki davranışlar sözel saldırganlık davranışlarıdır. Vurmak, boğuşmak, yumruklaşmak gibi karşısındakinin canını acıtmaya yönelik davranışlar ise fiziksel saldırganlık davranışlarıdır (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2017). Bunlara ek olarak, başkalarının arasındaki ilişkiyi bozmak, onların ilişkilerine zarar vermek, kendisine yakın bulmadığı bir akranını kendi bulunduğu gruba almamak, dedikodusunu yapmak gibi davranışlar ilişkisel saldırganlık davranışı kapsamındadır. İlişkisel saldırganlık davranışını kızlar daha çok sergilemekte olup, erkekler ise daha çok sözel ve fiziksel saldırganlık davranışı sergilemektedir (Crick, Bigbee & Howes, 1996).

Çocukları saldırganlığa iten sebepler incelendiğinde, engellenme ve kışkırtılmanın saldırganlık davranışına yol açtığı görülmektedir. Saldırgan davranışlar aynı zamanda çocukların akranlarını veya çevresindeki yetişkinleri model almaları sonucunda da ortaya çıkabilmektedir (Şahin, 2006).

Sosyal davranışların ilişkili olduğu belirli kavramlar vardır. Bu kavramlar arasında sosyalleşme, sosyal beceri, sosyal yeterlik ve sosyal zekâ ilk akla gelenler arasındadır. Sosyal davranışların ilişkili olduğu sosyalleşme, sosyal yeterlik ve sosyal zekâ kavramlarına aşağıda kısaca yer verilmiştir. Bunula birlikte olumlu sosyal davranışlarla doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünden, “sosyal beceri” kavramına daha geniş yer verilmiştir.

Sosyalleşme: Bireyin yaşadığı toplumun yaşam biçimini ve toplumdaki rolünü öğrenerek toplumla bütünleşmesi anlamına gelen sosyalleşme, öğrenme yoluyla gerçekleşir. Çocuklar gözleyerek ya da model alarak sosyalleşirler (Çubukçu ve Gültekin, 2006). Çocuklar sosyalleşme süreci içerisinde kültür ve değerlerini öğrenerek toplumda yer edinirler. Birey, çevresini gözlemleyerek çeşitli mekân, zaman ve durumlarda ne şekilde davranması gerektiğini sosyalleşme sürecinde öğrenir (Yılmaz ve Tepeli, 2012). Ayrıca bu süreç içerisinde, dünyaya gelen her insan yavrusu ailesini, akrabalarını ve yakın çevresini tanır, yaşadığı çevrenin ve ulusunun bir parçası olduğunun farkına varır. Büyüdükçe, çevresindeki bireylerden gözlemleyip öğrendikleri davranışlarına yansır. Böylelikle hem birbirinden farklı hem de pek çok yönüyle birbirine benzeyen toplumsal bireyler meydana çıkar (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Çocuk, yer aldığı toplumun değer yargılarını benimsemek ve sosyalleşebilmek için gözlerini dünyaya açtığı anda başlayan ve yaşamı boyunca devam edecek olan bir süreçten geçer. İnsanın tüm yaşamı, bu çevresine uyum sağlama çabası içinde geçer (Yavuzer, 2010, s. 9). Bu süreç içerisinde bebek ilk sosyal ilişkiyi anne ya da bakıcı konumundaki kişiler ile kurar. Bebek, kendisine yabancı olan bu dünyada, yaşamını sürdürülebileceği bilgi ve becerileri ilk olarak ebeveynlerinden öğrenir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar onların yaşamlarını şekillendirici birinci faktördür (Özkafacı, 2012, s. 1).

Bireyin sosyalleşmesinin üç toplumsal ilkesi vardır:

- Sosyal davranış, bireyin toplumdaki diğer bireylerle etkileşimi esnasında öğrenilir.
- Bireyin yaşadığı çevrenin kültürü, ne öğreneceği konusunda belirleyicidir.

- Birey için öğrenme süreci, bir sosyal organizasyona aktif olarak katıldığında tamamlanmış olur (Yukay, 2006, s. 82).

2.1.3. Sosyal beceri. İnsan sosyal bir varlık olması sebebiyle bir arada yaşama eğilimindedir. Bu “bir arada yaşama” durumunu bazı insanlar rahatlıkla başarabilirken, “çekingen, içine kapanık, utangaç vb.” şeklinde nitelendirilen insanlar ise bunu başarmakta zorluk yaşayabilir (Bacanlı, 2014, s. 1). Bu bağlamda; bireyin, çevresindekilerden olumlu karşılıklar alabilmek ve olumsuzlukları önleyebilmek için; etkileşime olanak tanıyan ve sosyal kabul edilebilirliği olan davranış ve becerilere sahip olması gerekir. Bu beceriler sosyal beceri olarak adlandırılmaktadır (Yüksel, 2004, s. 2-3).

Sosyal becerinin çeşitli tanımları bulunmaktadır. Hersen ve Eisler (1976, s. 362)’a göre sosyal beceri; bireyin yaşadığı ortamlarda, ev, okul ve iş yerlerinde çevresindekilerle olumlu iletişim kurma becerisidir. McFall’a (1982) göre, sosyal beceri, bireyin toplumsal rollerini yerine getirebilmeleri için sergilemesi gereken belirli davranış biçimleridir. Sorias (1986)’a göre kişiler arası ilişkilerin kurulmasında ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesinde oldukça önemli rol oynayan sosyal beceriler, yaşanan sosyal çevreye uygun davranma becerisidir (Avcıoğlu, 2007b).

Yüksel (2000, s. 37)’e göre sosyal beceri, hem gözlenebilir hem de gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal öğeleri içeren öğrenilebilir davranışlardır. Bu davranışlar başkalarından olumlu tepkiler getirecek ve olumsuz tepkilerin gelmesini önleyecek, başkalarıyla etkileşimi mümkün kılan, sosyal açıdan kabul edilebilir, çevrede etki bırakan, hedefe yönelik ve sosyal içeriğe göre değişmektedir.

McIntyre (2003)’e göre sosyal beceri; bireyin başkalarıyla olumlu yönde sosyal ilişkileri başlatabilmesi ve sürdürebilmesi için sahip olduğu; akranları ile iletişim, problem çözme, karar verme, kendi kendini yönetme gibi yeteneklerdir. Dinçer’in (2011, s. 7) tanımına göre sosyal beceri; “Bireyin topluma uyumunu kolaylaştıran, sosyal kabulünü artıran öğrenilebilen davranışlardır”.

Sonuç itibariyle sosyal beceri, bireylerin toplum içinde var olabilmek ve kabul görebilmek için, toplum tarafından kendilerine biçilen rollere uygun bir şekilde

davranabilme becerisidir. Olumlu sosyal davranışlar gösteren çocuklar yaşantıyla birlikte bu davranışlarını sosyal becerilere dönüştürebilecektir. Sosyal becerileri kazanan çocukların da olumlu sosyal davranışlar sergileyebilecektir. Bu nedenle çocuklara olumlu sosyal davranışlar kazandırmak için sosyalleşmelerine fırsatlar vermek ve sosyal becerileri geliştirmelerine yardımcı olmak gerekmektedir.

Sosyal beceriler, kişinin pozitif ya da negatif duygularını uygun bir şekilde anlatabilmesini, kendi haklarını koruyabilmesini, ihtiyaç duyduğunda çevresinden yardım isteyebilmesini, uygun bulmadığı isteklere olumsuz yanıt verebilmesini kolaylaştırır (Sorias, 1986, akt. Avcıoğlu, 2007a).

Sosyal öğrenme kuramına göre; bireyler kendi hayatları adına tamamen aktif rol sergiler. Kendi eylemlerini gerçekleştirir ve kendi kararlarını verirler. Aynı zamanda bireyler, topluma uyum sağlamak ve bir arada yaşayabilmek için kendi iç dünyalarının ve buldukları çevrenin kendilerini ne şekilde etkilediğinin farkında olmalıdır (Çubukçu ve Girmen, 2007, s. 57). Bireylerin bütün bunları gerçekleştirebilmesinde sosyal beceri yönünden gelişmiş olmasının önemli etkisi olduğu düşünülmektedir. Sosyal beceriler ise bilindiği üzere özellikle 0-6 yaş döneminde çocuklara kazandırılması gereken sosyal gelişim alanının bir parçasıdır. Avcıoğlu'na (2007a) göre, sosyal beceri bakımından yetersiz olan çocuklar ilerleyen yıllarda kişiler arası iletişimde, akademik çalışmalarında, duygusal-davranışsal alanlarda ve meslek hayatlarında çeşitli problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ona göre, bu bireylerin sosyal beceri düzeyleri artırılıp, topluma kazandırılmaları sağlanırsa bu problemler ortadan kalkacaktır. Bunun için de özellikle erken çocukluk döneminde çocukların diğer gelişim alanlarında olduğu gibi sosyal gelişim alanında da desteklenmesi, sosyal becerileri kazanmalarına yönelik fırsatlara çokça yer verilmesi gerekmektedir.

Sosyal beceriler kendi içinde sınıflandırılabilir ve bununla ilgili çeşitli yaklaşımlar vardır. Avcıoğlu'nun (2007a) aktardığına göre, Calderalla ve Merrel (1997) yaptıkları çalışmalar sonucunda sosyal becerilerin beş boyutunun olduğunu belirtmişlerdir. Bu boyutlar ve kapsadıkları beceriler şu şekildedir:

Akranlarla ilişkili beceriler: Arkadaşlarını takdir etme, ihtiyacı olduğunda arkadaşlarından yardım isteme, arkadaşlarına yardım etme, oyuna arkadaşlarını davet

etme, arkadaşlarıyla sohbet etme ve onlarla tartışmalara katılma, kolay bir şekilde arkadaşlık kurabilme davranışlarını içerir.

Kendini kontrol etme becerileri: Öfkesini kontrol etme, kurallara itaat etme, sırasını bekleme, problemle karşılaşınca soğukkanlı olma, anlaşmazlık yaşayınca karşısındaki ile uzlaşma, başkalarının eleştirilerini kabul etme şeklindeki becerilerdir.

Akademik Beceriler: Bağımsız bir şekilde çalışma, yönergelere uyma, boş zamanlarını etkin kullanma, ihtiyacı olduğunda yardım isteme gibi becerilerdir.

Uyma Becerileri: Yönergelere uyma, kurallara uyma, kendisinin olanları paylaşma, sorumluluklarını yerine getirme gibi beklentileri karşılayan davranışlardır.

Atılganlık Becerileri: Konuşmayı başlatan kişi olma, oyuna arkadaşlarını çağırma, yeni tanıştığı kişilere kendini tanıtmaya, duygularını anlatma gibi becerilerdir.

Akkök (1996, s. 2-3) sosyal becerileri altı grupta toplamaktadır. Bunlar;

İlk Kazandırılacak Beceriler. Dinleme, konuşmayı başlatma ve sürdürme, soru yöneltme, teşekkür etme, iltifat etme, kendini tanıtmaya, yardım isteme, özür dileme, yönerge verme ve ikna etme becerileridir.

Grupla Bir İş Yürütme Becerileri: Başkalarının görüşlerini anlamaya çalışma, grupla iş bölümü yapma ve iş bölümüne uyma, sorumluluk alma.

Duygulara Yönelik Beceriler: Kendi duygularını anlama ve duygularını dile getirme, başkalarının duygularını anlama, karşı tarafın öfkesi ile baş etme, pozitif duygularını dile getirme, korku ile baş etme.

Saldırgan Davranışlarla Baş Etmeye Yönelik Beceriler: İzin isteme, paylaşma, diğerlerine yardım etme, hakkını savunma, öfkeyi kontrol etme.

Stres Durumlarıyla Başa Çıkma Becerileri: Başarısız olunan durumla baş etme, grup baskısıyla baş etme, yalnız bırakılma ile baş etme.

Problem Çözme ve Plan Yapma Becerileri: Karar verme, bilgi toplama, amaç belirleme, bir işe yoğunlaşma olarak açıklamıştır.

Sosyal ilişkiler günlük yaşamın bir parçasıdır. Sosyal ilişkilerin başlaması ve sürdürülmesi için bireyin sosyal beceriye sahip olması gerekir. Sosyal beceri sahibi olma, sağlıklı ilişkiler kurmaya kolaylık sağlar. Birçok beceride olduğu gibi sosyal

becerilerin kazanılmasında da çocukluk yılları önem taşımaktadır (Uz-Baş, 2003). Çocuklar saygı, sevgi ve hoşgörü kaynaklı bir sosyalleşme sürecinden geçtiğinde otokontrol sahibi, başkalarının haklarına saygılı ve toplumsal bilinç sahibi insanlar olacaklardır. Bu sosyalleşme sürecinin sonunda dürüst, güvenilir, yardım sever, yaşadığı toplumun yararını gözeten gibi pozitif özelliklerin ya da kendini düşünen, tutarsız, hilekâr, korkak vb. negatif özellikler bireyin karakterinin bir parçası haline gelir (Cerrahoğlu, 2002).

Sosyal beceriler açısından yetersiz olan bir çocuk, öncelikle akranları tarafından reddedilir ve dışlanır. Gruptan dışlanan bir çocuğun ise sağlıklı ve mutlu bir hayat sürmesi pek mümkün değildir. Çocukların sağlıklı ve mutlu bir birey olarak toplum içinde var olması, eğitimin temel amaçlarından biridir. Bundan dolayı, bir çocuğun doğumdan itibaren hem aile hem de okul tarafından sosyal beceri eğitimi alması gerekmektedir (Çalışandemir, Elibol ve Çakmak, 2016, s. 357). Sosyal becerilerin kazanılması, bireyin geçmiş deneyimlerine, çevreden aldığı geribildirimlere, içinde bulunduğu sosyal ortamlara, çevredeki kişilere bağlı olarak gerçekleşmektedir (Dinçer, 2011).

Sosyal gelişim kapsamında sosyal becerilerin öğrenilmesinin kısa ve uzun vadedeki sonuçlarına bakıldığında, bu becerilerin özellikle okul öncesi dönemde kazanılmasının son derece önemli olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sosyal becerileri, yaşamlarının ilk yıllarında öğrenen çocukların, sosyallikleri başta olmak üzere duygusal ve bilişsel becerilerinde de gelişmeler sağlanabileceği saptanmıştır. Bu dönemde sosyal ilişkilerinde sağlıklı ve başarılı olan çocuklar, ilerleyen yıllarda da sağlam temellere dayanan sosyal ilişkilerini devam ettirebilecek, topluma ayak uyduran, kendini kolay bir şekilde ifade eden bireyler olacaklardır (Gülay ve Akman, 2009). Bu nedenle, eğitimcilerin, idarecilerin ve ebeveynlerin sosyal becerilerin bireyin yaşamındaki önemini farkında olup, sosyal beceri öğretiminde işbirliği içinde hareket etmeleri gerekmektedir. (McArthur, 2002).

2.1.4. Erken çocukluk dönemi ve teknoloji. Yeni iletişim teknolojilerinin sebep olduğu anlamlı değişikliklerden bahsederken çocukların, bu değişikliklerin içine doğup büyüdüğünü görmemek, teknoloji ve çocuk arasındaki ilişki ile ilgili söylenenleri duymazdan gelmek bir hayli zordur. Belki de tartışmaların etkisiyle,

kimisi, çocukların dijital dünyanın büyümesine kapıldığı iddiasında iken, kimisi de dijital dünya sayesinde daha rahat iletişim kurabilen bireyler olduklarını ve daha etkili öğrenme yollarına sahip olduklarını savunur (Buckingham, 2006, s. 76, 77).

Erken çocukluk döneminde çocuk en çok çevresinden etkilenir ve bu dönemde çevresinde olup biten her şeyle oldukça ilgilidir (Bertan, Haznedaroğlu, Koln, Yurdakök ve Güçiz, 2009). Yaşadığımız dönemde çocuklar çevrelerinde en çok mobil teknolojilere rastlamaktadır.

Piaget çocuğun ilk 18 ayını duyu-devinim olarak adlandırmıştır. Bu dönemde çocuğun eylemlerinde belli bir amaç yoktur, motor becerileri gerçekleştirmekten duyduğu haz ile tekrarlanmadan ibarettir (Nicolopoulou, 2004). Çocukların tüm nesnelere merakla kullanması bu duydukları hazdan ileri gelmektedir. Bir yaşından küçük bebeklerin teknolojik aletleri kullanması ve dokunmatik ekrandaki kaydırma hareketleri motor becerileri sayesinde sağladıkları haz ile açıklanabilir (Verenikina ve Kervin, 2011).

Bir yaşından sonra amaçlı eylemler başlar, daha sonra oyun etkinlikleri kurallar kazanır ve kurallı oyunlar başlar. Bu dönem sembolik oyun dönemidir. 3-6 yaş arasındaki dönem işlem öncesi dönemdir. Bu dönemde çocuk dokunmatik ekranlı cihazları oldukça rahat bir şekilde kullanabilmekte, yeniliklere çok hızlı bir şekilde ayak uydurabilmektedir (Nicolopoulou, 2004).

Tabletler ve akıllı cep telefonları tek kaydırma hareketi ile açılabilen, dolayısı ile içindeki uygulamalara kolaylıkla ulaşılabilir. Bu bağlamda çocuk, cihazı kullanırken hiçbir şekilde yetişkinin yardımına ihtiyaç duymamakta ve kendi başına uygulamalara erişebilmektedir (Verenikina ve Kervin, 2011).

Çocukların çoğunun mobil cihazlara ilk olarak verdikleri tepkiler olumludur. Yani çocuklar mobil cihazları almak, kullanmak istemekte ve cihazları görünce sevinmektedirler. Çok az sayıda çocuk ise mobil cihazlara tepkisiz kalmakta ve olumsuz tepki vermektedir. Ancak bu çocukların, mobil cihazlara alışması için ebeveynlerin çaba gösterdikleri görülmüştür. Ebeveynler mobil cihazları susturucu olarak görüp çocuğun oyalanması için kullanmaktadır. Çocuklar teknolojiyi genellikle oyun oynamak ve video izlemek için kullanmaktadır. Yapılan çalışmalar bunların çoğunun eğlence amaçlı oyunlar ve videolar olduğunu göstermektedir.

Eğitici etkinlik ve uygulamalar eğlence amaçlı oyunlardan sonra gelmektedir (Genç, 2014).

Ayhan ve Aral (2005) çalışmalarında, okul öncesi dönemde teknolojik cihazların ve internetin çocuğun gelişimine uygun bir şekilde kullanıldığında, gelişimi olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir. Aynı zamanda, öğrenmeyi daha aktif, anlamlı ve eğlenceli hale getirdiği (Akpınar, 2005) ve yaratıcı düşünmeyi geliştirdiği (Sivin-Kachala&Bialo, 1996) ifade edilmektedir.

Erken çocukluk döneminde yazmaya hazırlık çalışmalarında teknolojik alet kullanımı ile ilgili bir araştırmada, teknoloji kullanımının, çocukların yazma sürecine duydukları ilgiyi arttırdığı ifade edilmiştir (Arrowood ve Overall, 2004).

Toplum internet ve bilgisayar oyunlarına bir taraftan, çocuk ve gençlerin bilgiye rahatlıkla ulaşmalarını, araştırmalarını sağlayan, problem çözme, yaratıcı düşünme gibi kişisel gelişimlerine destek olan teknolojik bir mucize olarak bakarken; bir diğer taraftan abartılı, kontrolsüzce, maksadı dışında ve bilinçsiz kullanılmasından dolayı endişeye kapılmakta, kişisel becerilerin gelişimini olumsuz etkilediğini düşünmektedir (Tarı-Cömert ve Kayıran, 2010).

Ayrıca bilimsel çalışmalar, bilgisayar oyunu oynamanın, çocuklarda, gasp etme eğilimi görülebilme olasılığını ve kalp krizi oranını arttırabildiğini göstermektedir. Bilgisayar oyunlarının bağımlılarda epileptik felçlere bile sebep olabileceği görülmektedir. Bazı oyunlardaki sürekli yanıp sönen görüntüler, fotosensitif (ışığa duyarlı) epilepsi hastalarını olumsuz etkilemektedir (Subrahmanyam, Kraut, Greenfield & Gross, 2000).

2.1.5. Sosyal davranış ve teknoloji. Araştırmalara göre televizyon karşısında fazla vakit geçiren, bilgisayar, tablet, telefon vb. cihazlarda oyun oynayan, video izleyen çocuklarda dikkat eksikliğinin yanı sıra öğrenme güçlüğü görülebilmektedir. Ayrıca görme ve duruş bozuklukları ile obeziteye yol açabilmekte, sık ve devamlı kullanımda ise ilerleyen dönemler için bağımlılık riski taşımaktadır. Bu teknoloji bağımlısı çocukların, sosyal ilişkilerinde ve akademik performanslarında gerileme, sorumluluklarının bilincine varamama, engel olduğunda şiddetli bir şekilde öfkelenme gibi birçok problemle karşılaşp

ebeveynleri ile daha yoğun çatışma yaşama ihtimalleri yüksektir. Ailesiyle ve çevresindekilerle birebir iletişim kurmak yerine çocuğun kendi başına tablet, telefon ve bilgisayar başında zaman geçirmesi sosyal becerilerinin zayıflamasına yol açabilir (Aydın, 2016).

Çocuk, saldırganlık barındıran oyunları oynadıktan sonra çevresine fiziksel saldırganlık gösterir, empatik düşünme yetisi azalır, akademik alanda başarısı düşer ve şiddete eğilimli bir birey haline gelir (Media Development Authority, 2012). Gentile ve Anderson (2006) yaptıkları çalışmada, şiddet içeren bilgisayar oyunlarının çocuğun sosyal davranışlarını azalttığını belirtmiştir.

Tüm bunların yanı sıra teknolojinin olumlu tarafları da bulunmaktadır. Günümüzde çocuklar internet sayesinde, proje ve ödevleri için kolaylıkla bilgi edinebilmekte, araştırma yaparak düşüncelerini ve yaratıcılıklarını geliştirmekte, haberleşme ve iletişimin rahatlıkla sağlanmasından dolayı yeni arkadaşlar edinip sosyalleşebilmekte, eğitim alanında ise görsel öğeler ve simülasyonlar anlatıma destek sağlamaktadır (Tarı-Cömert ve Kayıran, 2010). Ayrıca iletişim alanında birçok yönden (güncel haber sağlama, görüş paylaşma, zaman ve mekan gözetmeksizin iletişim kurma, görsel ve işitsel destek sağlama vb.) kolaylık sağlamaktadır (Kuzu, 2011).

2.1. İlgili Araştırmalar

Kraut, Patterson, Lundmark, Kiesler, Mukopadhyay ve Scherlis (1998), iki sene süresince 73 hanede 169 kişi ile üzerinde internetin psikolojik ve sosyal etkilerini incelemiştir. Bireylerin internet kullanımı arttıkça aile içi iletişimin azaldığını, sosyal çevrelerindeki insan sayısının azaldığını, depresyon rahatsızlığı ve yalnızlık hislerinde ise artış olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anderson ve Bushman (2001), bilgisayar oyunlarının çocuk ve gençlerde saldırganlığa neden olduğunu ileri sürmektedir. Çocuk ve gençlerin şiddete eğilim göstermesinde oynadıkları oyun türünün, oyun oynama sıklıklarının ve oynadıkları sürenin etkili olduğunu belirtmiştir.

Colwell ve Kato (2003), özgüven ve bilgisayar oyunlarının oynanma sıklığı arasında negatif yönde, oyun ile saldırganlık arasında ise pozitif yönde bir korelasyon olduğunu belirtmiştir.

Livingstone ve Bober (2004), İngiltere’de ebeveynler ve çocukları ile yaptıkları araştırmada 1511 çocuğun, %41’inin her gün internet ve bilgisayar kullandığını, %3’lük kesimin ise hiç kullanmadığını saptamış olup, ebeveynlerin, bilgisayar ve internetin çocukların başarısına katkı sağladığına inandıklarını belirtmiştir.

Holman ve ark. (2005), yaptıkları çalışmada yoğun internet kullanan ve bilgisayar oyunları ile sıkça vakit geçiren çocukların sosyal gelişimlerinin büyük ölçüde gerilediği, bu çocukların düşük özgüvenli, yüksek sosyal kaygı düzeyine ve saldırganlık davranışlarına sahip olduklarını saptamıştır.

Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı üzerine yapılan bir çalışmada, ailelerin, çocuklarının kendilerini geliştirmesi için bilgisayar ve internet kullanmalarını eğitim amaçlı destekledikleri belirlenmiş ancak, ailelerin çoğunun teknoloji kullanımı konusunda yeteri kadar bilinçli olmadığı görülmüştür. Bilgi teknolojilerini doğru kullanmaya henüz hazır olmayan çocukların karmaşık bilgilerle karşı karşıya kaldıklarında bu bilgiyi nasıl değerlendireceklerini bilemedikleri saptanmıştır (Tarı-Cömert ve Kayıran, 2010).

Kuzu (2011), internet ve aile konulu çalışmasında, anne-babaların internet kullanım süreleri ve sıklıkları ile ailecek geçirdikleri zaman arasında negatif, bilgisayar başında çok vakit geçirmelerinden dolayı çevreleri tarafından aldıkları şikâyetler, fizyolojik ve psikososyal sorunlar arasında pozitif ilişki olduğunu belirtmiştir. İnternet bağımlılığının dünyada pek çok ülkenin sorun yaşadığı bir konu olduğunu, sağlıklı bir toplumsal yapının oluşabilmesi için kişiler arası iletişimin sağlıklı olmasının, hem fiziksel hem de psikolojik açıdan sağlam bireyler yetiştirilmesi ile mümkün olacağını vurgulamaktadır. Ailelerin, sosyal etkinlikler ve hobi faaliyetlerinde bulunmalarını önermiş, hem yetişkinlerin hem çocukların toplumsal kaynaşmayı sağlayacak sosyal etkinliklere katılmaları gerektiğini belirtmiştir.

NAEYC (2012), erken çocukluk programlarında teknolojik aletler ve interaktif medya ile ilgili çalışmasında, teknolojik aletlerin, çocukların dil ve kelime hazinesini genişlettiğini, mantık ve matematiksel anlayışlarını, problem çözme becerilerini, otokontrollerini ve sosyal becerilerini geliştirdiğini vurgulamıştır.

Çakır (2013), bilgisayar oyunlarına ilişkin ailelerin görüşleri ve çocuklar üzerindeki etkilerini belirlemek üzere çalışma yapmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, aileler, bilgisayar oyunlarının çocuklarının başarısını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Ailelerin büyük bir kısmı çocuklarının bilgisayar oyunu oynaması konusunda endişelendiğini belirtmiştir. Çocuklarının bilgisayar oyunu oynamasına karşı kural koyan ailelerin sayısının, çocuklarını bilinçlendiren ailelere göre yüksek oranda olduğu saptanmıştır. Kural koymak yerine çocukları bilinçlendirmek ve oyun oynamaya teşvik etmek gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, bilgisayar oyunlarını yasaklamak yerine çocuğa bilgisayarı farklı amaçlarla kullanmayı öğretmek ve onu değişik ilgi alanlarıyla, çeşitli hobilerle tanıştırmının gerekli olduğu belirtilmektedir.

Kırık (2014), aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri üzerine yapmış olduğu araştırmada 50 ebeveyne, internet ile ilgili 5 soru yönelmiştir. “Çocuğunuz internet başındayken hangi hareket / davranışlarda bulunuyorsunuz?” sorusuna anne-babaların 24’ü, hemen hemen yarısı (%48), çocukları internet başında vakit geçirirken kendi işleriyle ilgilendiklerini belirtmiştir. “Çocuğunuz internetin zararlı etkilerinden nasıl koruyorsunuz?” sorusuna 16 katılımcı çocukları internete korumaya yönelik herhangi bir girişim içerisinde bulunmadığını ifade etmiştir. Bu, %32’lik yüksek bir orandır. Ebeveynlerin çok azı çocuklarının internet kullanım sürecini takip ettiğini belirtmiştir. “Size göre internet nasıl bir araçtır?” sorusuna ise en çok, bağımlılık yaratan (%28), bireylere ve topluma zarar veren (%18) ve bilgi ve enformasyon kaynağı (%16) cevaplarını vermişlerdir, Anne babaların çoğunluğu çocuklarının bu kullanım sürelerini kendilerine zaman ayırmak için bir fırsat olarak görmektedirler. Çalışmada sonuç olarak, Ebeveynlerin internet ve teknoloji alanında kendilerini geliştirmeleri ve bu teknolojiyi sağlıklı olarak kullanmayı öğrenmelerinin gereği vurgulanmıştır.

Gezer-Şen, Sevim ve Artuç (2015), çalışmalarında ilköğretim çağındaki çocukların internet kullanımlarını ebeveyn görüşleri doğrultusunda değerlendirmeyi amaçlamıştır. Elde ettikleri bulgulara göre, ebeveynlerin çoğunun evinde internet bulunduğu, az bir bölümünün çocuğunun ev dışında internet kullandığı, en yüksek oranla çocuğunun günde 1 saatten az internet kullandığı, yine en yüksek oranla çocuğunun interneti en çok derslerini araştırmak veya oyun oynamak amacıyla kullandığı belirlenmiştir. Ebeveyn görüşlerinin dağılımına çocuğun cinsiyeti

acısından incelediklerinde, kız çocukların en çok derslerini araştırmak, erkek çocukların ise en çok oyun oynamak için interneti kullandığını tespit etmişlerdir.

Kaya (2017), anne babaların, çocuklarının bilgi/iletişim teknolojileri (BİT) kullanımına yönelik yaklaşımları ile çocukların bu teknolojileri kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan analizler sonucu; çocuğun bilgi/iletişim teknolojileri kullanım süresinin, bilgi/iletişim teknolojilerinden olumsuz etkilenip etkilenmemesine ve ebeveynlerin bilgi/iletişim teknolojilerini ödül veya ceza olarak kullanmasına, teknoloji kullanımına ilişkin sınırların olup olmamasına ve teknolojiyi faydalı veya zararlı algılamasına göre de farklılaşmadığını saptamıştır. Ayrıca çocukların bilgi/iletişim teknolojilerini kullanım süresi ile anne babaların teknoloji kullanım süresi ve çocuk için uygun gördükleri süre değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, okul öncesi dönem çocuklarının teknoloji kullanım sürelerinin, ebeveynlerinin, çocuğun teknoloji kullanımına yaklaşımlarından çok, çocuklarının teknolojiyi kullanmaları gereken süreye dair düşünceleri ve ebeveynlerin kendi teknoloji kullanım alışkanlıklarından etkilendiğini ifade edilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48 – 60 aylık çocukların sınıf ortamında sergiledikleri sosyal davranışların çeşitli değişkenler ile ilişkisini ve özellikle de teknolojik aletleri kullanım sıklığı bakımından fark olup olmadığını belirlemek üzere ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48 – 60 aylık çocukların sosyal davranışları araştırmanın bağımlı değişkenidir. Bağımsız değişkenler ise; çocuğun cinsiyeti, devam ettiği okul türü, annenin çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı, teknolojiyi kullanım sıklığı ve evde internetin olup olmama durumudur.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2016 – 2017 eğitim – öğretim yılında Isparta il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel anaokullarına devam eden 48 – 60 aylık 169 çocuk oluşturmaktadır.

Ebeveynlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda çocuklara ve çocukların ebeveynlerine ilişkin elde edilen demografik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Çocuklara ve Çocukların Ebeveynlerine Yönelik Demografik Özellikler

Değişkenler	Grup	f	%
Cinsiyet	Kız	80	47,34
	Erkek	89	52,66
Devam Ettiği Okul Türü	Özel Anaokulu	90	53,25
	Devlet Anaokulu	79	46,75
Anne yaş aralığı	20-30	34	20,12
	31-40	115	68,05
	41-50	20	11,83
Baba Yaş Aralığı	20-30	12	7,10
	31-40	109	64,50
	41-50	45	26,63
	51 ve üstü	3	1,78
Anne Öğrenim Düzeyi	İlkokul	1	0,59
	Ortaokul	1	0,59
	Lise	33	19,53
	Üniversite	102	60,36
	Lisansüstü	32	18,93
Baba Öğrenim Düzeyi	İlkokul	1	0,59
	Ortaokul	4	2,37
	Lise	40	23,67
	Üniversite	79	46,75
	Lisansüstü	45	26,63
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	130	76,92
	Çalışmıyor	39	23,08
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	169	100,00
Ailedeki Çocuk Sayısı	1	47	27,81
	2	105	62,13
	3+	17	10,06
Toplam		169	100

Tablo 1'e göre, araştırmadaki çocukların cinsiyetleri incelendiğinde %47,34'ünün kız, %52,66'sının erkek olduğu görülmektedir. Okul türüne bakıldığında ise, %53,25'inin özel anaokuluna, %46,75'inin devlet anaokuluna devam ettiği görülmektedir.

Annelerin, %68,05 ile büyük çoğunluğunun 31-40 yaş aralığında; %20,12'sinin 20-30 yaş aralığında ve %11,83'ünün ise 41-50 yaş aralığında olduğu görülmektedir. 51 yaş ve üstü yaş aralığında anne yoktur. Anneler gibi babaların da %64,50 ile büyük

çoğunluğu 31-40 yaş arasında, %26,63'ü 41-50 yaş arasında, %7,10'u 20-30 yaş ve %1,78'i de 51 ve üstü yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin öğrenim düzeyleri incelendiğinde ise, 169 annenin %60,36'sı lisans düzeyinde, %19,53'ünün lise düzeyinde, %18,93'ünün lisansüstü düzeyde, %0,59'unun ortaokul düzeyinde ve %0,59'unun ilkokul düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Babaların %46,75'i lisans düzeyinde, %26,63'ü lisansüstü düzeyde, %23,67'si lise düzeyinde, 2,37'si ortaokul düzeyinde, % 0,59'u ise ilkokul düzeyindedir.

Ebeveynlerin çalışma durumlarına bakıldığında, 169 babanın %100'ünün bir işte çalıştığı görülmektedir. Annelerin çalışma durumlarına bakıldığında ise %76,92'sinin çalıştığı ve %23,08'inin herhangi bir işte çalışmadığı görülmektedir.

Ebeveynlerin %62,13'ünün 2 çocuğa, %27,81'inin 1 çocuğa, %7,69'unun 3 çocuğa, %2,37'sinin de 4 ve fazlası çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplama aracı olarak; hem çocukların ve ailelerinin özelliklerini belirlemeye hem de çocukların teknolojik alet kullanımları ile ilgili bilgiler edinmeye yönelik “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu”, çocukların sosyal davranışlarını tespit etmeye yönelik “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu” (OÖSDÖ – ÖF) kullanılmıştır.

3.3.1. Teknolojik alet kullanımına ilişkin bilgi formu. “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu” üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde “çocuğun cinsiyeti”, “çocuğun devam ettiği okul türü”, “annenin/babanın yaşı” gibi demografik bilgileri elde etmek için kullanılan sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ailenin evinde bulunan teknolojik aletler hakkında (“evinizde bulunan teknolojik aletler nelerdir?”, “evinizde internet bağlantınız var mı?” vb.) bilgi edinmeye yönelik sorular bulunmaktadır. Son bölümde ise çocukların teknolojik alet kullanımına ilişkin (“çocuğunuz teknolojik alet kullanıyor mu?”, “çocuğunuz teknolojik aletleri kaç yaşında kullanmaya başladı?” gibi) sorular yer almaktadır.

Çocuğun teknolojik alet kullanım sıklığı/seyrekliği, formda yer alan, çocuğun teknolojik alet kullanımına ilişkin sorular kısmında “Çocuğunuz masaüstü bilgisayar/dizüstü bilgisayar/tableti/akıllı cep telefonunu/oyun konsolunu hangi sıklıkla kullanıyor?” sorularına verilen cevaplar doğrultusunda kategorileştirilerek belirlenmiştir. Teknolojik aletlerden herhangi biri için hafta içi her gün kısmı doldurulmuşsa, hafta sonları üç saat ve üç saatten fazla kullanıldığı veya haftada üç günden fazla kullanıldığı belirtilmişse “sık”, hafta sonları iki saat ve iki saatten az kullanıldığı veya haftada bir-üç gün ve bir-iki saatten az kullanıldığı belirtilmişse “seyrek” kullanım gösterdikleri kabul edilmiştir. Amerikan Pediatri Akademisi iki yaş altındaki çocukların hiçbir şekilde ekran karşısında zaman geçirmemesini önermektedir. İki yaşından büyük olan erken çocukluk dönemi çocuklarının ise ekran karşısında bir-iki saatten daha fazla vakit geçirmemesini önermektedir (akt. Erdoğan, 2014, AAP, 2011).

Formdaki sorular, araştırmacı tarafından, dört alan uzmanından görüş alınarak oluşturulmuştur. Araştırmada kullanılan teknolojik alet kullanımına ilişkin bilgi formu ekte verilmiştir (EK-1).

3.3.2. Okul öncesi sosyal davranış ölçeği öğretmen formu (OÖSDÖ – ÖF). 1997 yılında Nicki R. Crick, Juan. F. Casas ve Monique Mosher tarafından geliştirilen özgün ölçek ABD’de okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını öğretmen değerlendirmesine dayalı olarak belirlemeyi amaçlamıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, gerekli izinler alındıktan sonra Şen ve Arı (2011) tarafından yapılmıştır.

Ölçeğin Türkçe formunun dört alt boyutu ve 24 maddesi bulunmaktadır. Ölçeğin açık/fiziksel saldırganlık alt boyutu (“Diğerlerine tekme atar ya da vurur”, “İstedikleri kabul edilmediğinde diğerlerine bir şeyler fırlatır” vb.) 8 maddeden, olumlu sosyal davranış alt boyutu (“Paylaşmada ve sırasını takip etmede iyidir”, “Akranlarına karşı naziktir” vb.) 7 maddeden, ilişkisel saldırganlık alt boyutu (“Bir akranına kızdığında onu oyun grubuna almaz”, “Diğerlerinin bir çocuğu sevmemeleri için çalışır” vb.) 6 maddeden ve depresif duygulanım alt boyutu (“Fazla neşeli bir çocuk değildir”, “Akranına kızdığında arkasını döner ya da uzaklaşır” vb.) 3 maddeden oluşmaktadır (Şen ve Arı, 2011).

Ölçek, beşli likert tipi derecelendirmeden oluşmaktadır. Verilen cevaplara ilişkin puanlama, hiçbir zaman (1) ile her zaman (5) arasında yapılmaktadır.

Ölçeğin Türkçeye uyarlanan formunun her yaş grubuna ilişkin Cronbach alpha (α) (iç tutarlık) ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları Tablo 2’de belirtilmiştir (Şen ve Arı, 2011).

Tablo 2.

Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği- Öğretmen Formu’nun Alt Boyutlarında, Toplam ve Her Yaş Grubuna İlişkin Cronbach Alpha (A) İç Tutarlık ve Test-Tekrar Test Güvenirlik Katsayıları (Şen ve Arı, 2011)

Yaş Grubu	Açık/Fiziksel Saldırganlık		Olumlu Sosyal Davranış		İlişkisel Saldırganlık		Depresif Duygulanım	
Güvenirlik kriterleri	A	Test-Tekrar Test	A	Test-Tekrar Test	A	Test-Tekrar Test	A	Test-Tekrar Test
3 Yaş	.97	.79*	.88	.69*	.90	.71*	.30	.24
4 Yaş	.97	.89*	.91	.80*	.93	.71*	.62	.55*
5 Yaş	.94	.86*	.90	.85*	.91	.76*	.49	.53*
6 Yaş	.95	.85*	.86	.80*	.85	.71*	.59	.62*
Toplam	.95	.85*	.89	.81*	.90	.73*	.51	.56*

n=228 *p<.001 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 2’deki değerlere bakıldığında, test puanlarının kararlı olduğu ve ölçülen özellikte iki uygulama arasındaki zamanda fazla değişme olmadığı görülmektedir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2008, akt. Şen ve Arı, 2011). Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayıları ve test- tekrar test güvenilirlik katsayıları ölçeğin güvenilirliğinin bir göstergesi olarak görülebilir (Büyüköztürk, 2002, akt. Şen ve Arı, 2011).

48-60 aylık çocukların teknolojik alet kullanım durumuna göre sosyal davranışlarının incelendiği araştırmanın verileri ile ölçeğe yönelik güvenilirlik çalışması ile elde edilen veriler ise Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.

Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği Öğretmen Formu'na (OÖSDÖ – ÖF) Yönelik Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Madde Sayıları	Güvenirlik Katsayısı (α)
Olumlu Sosyal Davranış	7	.66
Fiziksel Saldırganlık	8	.88
İlişkisel Saldırganlık	6	.89
Depresif Duygulanım	3	.56
Toplam	24	.72

Tablo 3'e göre araştırmanın verileri ile Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği - Öğretmen Formu'nun Cronbach alpha (α) iç tutarlık katsayıları incelendiğinde, olumlu sosyal davranış boyutu için “.66”, fiziksel saldırganlık boyutu için “.88”, ilişkisel saldırganlık boyutu için “.89”, depresif duygulanım boyutu için “.56” değerleri elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre uygulanan ölçeğin genel anlamda güvenilir olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Isparta il merkezinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel anaokullarına devam eden 48 – 60 aylık çocukların ebeveynleri ve bu çocukların öğretmenlerinden edinilmiştir.

Toplamda 280 çocuğun ailesine “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu” verilmiştir. Bu formların 187'si ebeveynler tarafından gönüllü olarak doldurularak geri dönüş yapılmıştır. Ebeveynlerden elde edilen verilerden 18 tanesinde eksiklikler nedeni ile veri kaybı yaşanmıştır. Bu nedenle, verilerin analizinde, toplamda 169 çocuğun ebeveyninden gönüllü ve eksiksiz olarak doldurulan formlar kullanılmıştır.

“Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği - Öğretmen Formu” ise “Teknolojik Alet Kullanımına İlişkin Bilgi Formu”nu dolduran ebeveynlerin çocuklarının öğretmenlerine verilmiştir. Toplam altı farklı anaokulun, 15 sınıfında okul öncesi

eğitim veren 15 okul öncesi öğretmenini tarafından gönüllü olarak ve eksiksiz biçimde “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği - Öğretmen Formu” doldurulmuştur

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın temel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemler doğrultusunda, ölçekler ile toplanan verilerin istatistiksel analizleri SPSS 22.0 (Statistical Packet for Social Sciences) programından yararlanılarak yapılmıştır. Toplamda 280 ölçek dağıtılmış olmasına rağmen, geri dönüş yapıldıktan ve eksik bilgiler nedeniyle çıkarıldıktan sonra geriye 169 ölçek kalmıştır. Araştırmanın analizleri, 169 ebeveynin çocukları hakkında doldurdukları ve bu çocukların öğretmenleri tarafından doldurularak elde edilen verilerle yapılmıştır.

Okul öncesi eğitime devam eden çocukların, öğretmenleri tarafından doldurulan “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu” ile elde edilen verilerin dağılımının normalliğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Test bulguları Tablo 4’tedir.

Tablo 4.

“Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu” Toplam Puanlarına Ait Normallik Testi Sonucu

OÖSDÖ – ÖF Alt Boyutları	\bar{x}	f	ss	K-S	p
Olumlu Sosyal Davranış	21,00	169	,054	,152	,000
Fiziksel Saldırganlık	1,500	169	,048	,275	,000
İlişkisel Saldırganlık	1,125	169	,061	,192	,000
Depresif Duygulanım	2,000	169	,058	,119	,000

Tablo 4'e göre, Kolmogorov – Smirnov Test sonuçlarının anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu sonuca göre, “Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği – Öğretmen Formu” puanlarının normal dağılmadığı, analizlerde nonparametrik testler uygulanması gerektiği belirlenmiştir.

Alt problemler kapsamında çocuğun cinsiyeti, devam ettiği okul türü, annenin çalışma durumu ve evde internet bağlantısının olması/olmaması durumu ile çocukların sosyal davranışları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U Testi kullanılmıştır. Çocuğun sosyal davranışları ile ailedeki çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için ise Kruskal Wallis – H Testi kullanılmıştır. Bağımsız iki grup olduğu için Mann Whitney-U Testi, bağımsız iki veya daha fazla grup olduğu için ise Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2011).

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde, araştırma içerisinde gerekli olduğu düşünülen veriler ve araştırmanın alt problemleri doğrultusunda saptanan bulgular ile bu bulgulara dayalı yorumlar yer almaktadır.

Çocukların kullandıkları teknolojik aletlere yönelik bulgular Tablo 5'tedir.

Tablo 5.

Çocukların Kullandıkları Teknolojik Aletler

Değişkenler	Grup	f	%
Diz üstü bilgisayar	Evet	43	25,4
	Hayır	126	74,6
Masaüstü bilgisayar	Evet	28	16,6
	Hayır	141	83,4
Tablet	Evet	113	66,9
	Hayır	56	33,1
Akıllı Cep Telefonu	Evet	123	72,8
	Hayır	46	27,2
Oyun konsolu	Evet	13	7,7
	Hayır	156	92,3
Toplam		169	100,0

Tablo 5'e göre, çocukların %72,8'i akıllı cep telefonu, %66,9'u tablet, 25,4'i diz üstü bilgisayar, %16,6'sı masaüstü bilgisayar ve %7,7'si oyun konsolu kullanmaktadır.

Çocukların teknolojik alet kullanım düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.

Çocukların Teknolojik Alet Kullanım Düzeyleri

Teknolojik Alet Kullanım Düzeyi	f	%
Sık	122	27,8
Seyrek	47	72,2
Toplam	169	100,00

Tablo 6 incelendiğinde ebeveynlerden elde edilen bilgiye göre, 48-60 aylık 169 çocuğun %27,8'inin teknolojik aletleri sık olarak, %72,2'sinin ise seyrek aralıklarla kullandıklarını belirttikleri görülmektedir. Çocuğunun hiçbir teknolojik alet kullanmadığını belirten ebeveyn olmamıştır.

Çocukların İlk olarak teknolojik alet kullanmaya başladıkları yaşlara ilişkin bulgular Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7.

Çocukların İlk Olarak Teknolojik Alet Kullanmaya Başladıkları Yaş

Yaş	f	%
1 Yaş	7	4,1
2 Yaş	16	9,5
3 Yaş	69	40,8
4 Yaş	49	29,0
5 Yaş	28	16,6
Toplam	169	100,0

Tablo 7'deki sonuçlara göre araştırmadaki 48-60 aylık çocukların %40,8'i teknolojik alet kullanmaya ilk olarak 3 yaşında başlamış olduğu, % 4,1'i ise 1 yaşında kullanmaya başladığı bulgusu elde edilmiştir. Tablo 7 incelendiğinde 2 yaşında teknolojik alet kullanmaya başlayan çocukların %9,5, 4 yaşında başlayanların %29,0 ve 5 yaşında başlayanların ise %16,6 oranında olduğu görülmektedir.

4.1. Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Çocukların cinsiyetleri ile sosyal davranışları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U Testi kullanılmış olup, elde edilen bulgular Tablo 8’de belirtilmiştir.

Tablo 8.

Çocukların Cinsiyetlerine Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	f	Sıra	Sıra	U	p
			Ortalaması	Toplamı		
Olumlu Sosyal Davranış	Kız	80	89,62	8045,00	3044,50	,012*
	Erkek	89	69,95	6774,00		
Fiziksel Saldırganlık	Kız	80	76,82	6145,50	2905,50	,028*
	Erkek	89	92,35	8219,50		
İlişkisel Saldırganlık	Kız	80	91,35	7308,00	3052,00	,105
	Erkek	89	79,29	7057,00		
Depresif Duygulanım	Kız	80	88,19	7055,50	3304,50	,417
	Erkek	89	82,13	7309,50		

p<.05

Tablo 8’de çocukların cinsiyetlerine göre sosyal davranışları arasındaki farklılık durumu incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre OÖSDÖ – ÖF’nin olumlu sosyal davranış ve fiziksel saldırganlık alt boyutlarının çocukların cinsiyetine göre anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir (p<.05). Diğer alt boyut maddeleri ile çocukların cinsiyeti arasında ise anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır (p>.05).

Olumlu sosyal davranış alt boyutu kapsamında sıra ortalamaları incelendiğinde araştırmadaki kız çocukların (89,62) erkek çocuklardan (69,95) daha yüksek puana sahip olduğu saptanmıştır. Fiziksel saldırganlık alt boyutunda ise erkek çocukların (76,82) kız çocuklardan (92,35) daha yüksek puan aldığı tablodaki bulgular arasındadır. Bu nedenle de farkın kız çocukların lehine olduğu saptanmıştır.

4.2. Çocukların Devam Ettikleri Okul Türüne Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Çocukların devam ettikleri okul türü ile sosyal davranışlarının arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Mann Whitney-U Testi ile belirlenmiştir. Teste ilişkin sonuçlar Tablo 9’da belirtilmiştir.

Tablo 9.

Çocukların Devam Ettikleri Okul Türüne Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Okul Türü	f	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Olumlu Sosyal Davranış	Özel	115	92,72	10663,00	2217,00	,003*
	Devlet	54	68,56	3702,00		
Fiziksel Saldırganlık	Özel	115	77,38	8899,00	2229,00	,002*
	Devlet	54	101,22	5466,00		
İlişkisel Saldırganlık	Özel	115	74,67	8586,50	1916,50	,000*
	Devlet	54	107,01	5778,50		
Depresif Duygulanım	Özel	115	72,38	8323,50	1653,50	,000*
	Devlet	54	111,88	6041,50		

p<.05

Tablo 9’deki sonuçlar doğrultusunda çocukların devam ettikleri okul türüne göre sosyal davranışlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir (p<.05). Anlamlı farklılığın hangi okul lehine olduğunu belirlemek için puan ortalamalarına bakıldığında; özel anaokuluna devam eden çocukların olumlu sosyal davranış alt boyut puan ortalamaları yüksek olduğu görülmektedir. Bu nedenle anlamlı farklılığın özel ana okul lehine olduğu ifade edilebilir. Fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve depresif duygulanım alt boyutlarında ise devlet anaokuluna devam eden çocukların puan ortalamalarının yüksek olduğu, bu nedenle de anlamlı farklılığın devlet okulu lehine olduğu görülmektedir.

4.3. Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Annelerin çalışma durumları ile çocukların sosyal davranışları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Mann Whitney-U Testi ile belirlenmiştir. Teste ilişkin sonuçlar Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 10.

Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Annenin Çalışma Durumu	f	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Olumlu Sosyal Davranış	Çalışmıyor	39	91,41	3565,00	2285,00	,348
	Çalışıyor	130	83,08	10800,00		
Fiziksel Saldırganlık	Çalışmıyor	39	73,36	2861,00	2081,00	,071
	Çalışıyor	130	88,49	11504,00		
İlişkisel Saldırganlık	Çalışmıyor	39	70,40	2745,50	1965,50	,031*
	Çalışıyor	130	89,38	11619,50		
Depresif Duygulanım	Çalışmıyor	39	73,74	2876,00	2096,00	,099
	Çalışıyor	130	88,38	11480,00		

p<.05

Tablo 10 incelendiğinde, annelerin çalışma durumlarına göre çocukların sosyal davranışlarının sadece “ilişkisel saldırganlık” alt boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir (U=1965,50; p=,031; p<.05). Anlamlı farklılığın hangi gruba ait olduğunu belirlemek için puan ortalamalarına bakıldığında, anneleri çalışan çocukların ilişkisel saldırganlık alt boyut puanlarının (89,38), anneleri çalışmayan çocuklarınkinden (70,40) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre de anlamlı farklılığın anneleri çalışan çocukların lehine olduğu ifade edilebilir.

4.4. Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Ailedeki çocuk sayısı ile çocukların sosyal davranışları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Kruskal Wallis-H Testi ile belirlenmiştir. Teste ilişkin sonuçlar Tablo 11’de belirtilmiştir.

Tablo 11.

Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ailedeki Çocuk Sayısı	f	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Olumlu Sosyal Davranış	1	47	90,33	2	2,566	,277
	2	105	80,59			
	3 ve daha fazla	17	97,53			
Fiziksel Saldırganlık	1	47	86,86	2	,131	,936
	2	105	84,54			
	3 ve daha fazla	17	82,68			
İlişkisel Saldırganlık	1	47	91,51	2	3,263	,196
	2	105	79,96			
	3 ve daha fazla	17	98,15			
Depresif Duygulanım	1	47	78,59	2	1,215	,545
	2	105	86,98			
	3 ve daha fazla	17	101,69			

p<.05

Tablo 11’deki sonuçlara bakıldığında, ailedeki çocuk sayısına göre çocukların sosyal davranışlarının hiçbir alt boyutta istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir (p>.05).

4.5. Çocuğun Teknolojik Alet Kullanım Sıklığına Göre Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Çocukların teknolojik alet kullanım sıklıkları ile sosyal davranışları arasında farklılık olup olmadığını saptamak için Mann Whitney - U Testi kullanılmıştır. Sonuçlara ilişkin veriler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Çocuğun Teknolojik Alet Kullanımına Göre Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney - U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Teknolojik Alet Kullanım Sıklığı	f	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Olumlu Sosyal Davranış	Seyrek	47	80,16	3767,50	2639,50	,422
	Sık	122	86,86	10597,50		
Fiziksel Saldırganlık	Seyrek	47	85,91	4038,00	2824,00	,872
	Sık	122	84,65	10327,00		
İlişkisel Saldırganlık	Seyrek	47	86,50	4065,50	2796,50	,802
	Sık	122	84,42	10299,50		
Depresif Duygulanım	Seyrek	47	82,06	3857,00	2729,00	,625
	Sık	122	86,13	10508,00		

p<.05

Tablo 12’de yer alan sonuçlar incelendiğinde, çocukların teknolojik alet kullanım sıklıklarına göre sosyal davranışlarının hiçbir alt boyutta anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir (p>.05).

4.6. Evde İnternet Olması/Olmaması Durumuna Göre Çocukların Sosyal Davranışlarının İncelenmesi

Evde internet olması/olmaması durumu ile çocukların sosyal davranışları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak için Mann Whitney - U Testi kullanılmıştır. Sonuçlar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde, çocukların sosyal davranışlarının evde internet olması/olmaması durumuna göre üç alt boyutta anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu alt boyutların “fiziksel saldırganlık”, “ilişkisel saldırganlık” ve “depresif duygulanım” olduğu bulgusu elde edilmiştir (p<.05). Anlamlı farklılığın nereden kaynaklandığını belirlemek için puan ortalamaları incelendiğinde, evde interneti olmayan çocukların fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık ve depresif duygulanım puanlarının, interneti olan çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgunun sonucuna göre evde interneti olmayan çocukların lehine anlamlı fark olduğu söylenebilir.

Tablo 13.

Evde İnternet Olması/Olmaması Durumuna Göre Çocukların Sosyal Davranışlarına İlişkin Mann Whitney – U Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Evde İnternet Var/Yok	f	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Olumlu Sosyal Davranış	Evet	138	88,42	11202,00	1167,00	,054
	Hayır	31	69,77	2163,00		
Fiziksel Saldırganlık	Evet	138	79,87	11022,00	1431,00	,002*
	Hayır	31	107,84	3343,00		
İlişkisel Saldırganlık	Evet	138	79,49	10969,00	1378,00	,002*
	Hayır	31	109,53	3395,50		
Depresif Duygulanım	Evet	138	80,18	11065,50	1474,50	,006*
	Hayır	31	106,44	3299,50		

p<.05

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçlarına, literatürdeki benzer araştırma sonuçları ile karşılaştırmalara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

1) Çocukların cinsiyetlerine göre sosyal davranışları Mann Whitney-U Testi ile incelendiğinde, çocukların cinsiyetlerine göre sosyal davranışları arasında iki alt boyutta anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bulgularda yer alan sıra ortalamalarına göre olumlu sosyal davranış alt boyutunda kız çocuklarının erkek çocuklardan daha yüksek puana sahip oldukları görülmüştür. Bunun yanı sıra fiziksel saldırganlık alt boyutunda, erkek çocukların kız çocuklardan daha yüksek puana sahip oldukları belirlenmiştir. Sınıf ortamında, kız çocukları daha fazla olumlu sosyal davranış sergilerken, erkek çocuklarında fiziksel saldırganlık davranışlarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bu bağlamda; aile, toplumsal cinsiyet rollerini belirleyen en önemli etkidir. Çocuk dünyaya gelir gelmez cinsiyetine bağlı olarak ailesi tarafından yönlendirilmektedir. Genel itibariyle bakıldığında kızlara pembe, erkeklere mavi renk kıyafetler giydirilir, oynamaları için kızlara oyuncak bebek vb., erkeklere oyuncak araba vb. alınır ve meslek seçimini etkilemek için kızlar daha çok sosyal bilimler ve edebiyat, erkekler mühendislik ve fen bilimleri alanına yönlendirilir (Ecevit, 2011). Benzer şekilde, erkeğe daha aktif olabileceği (girişkenlik, bağımsızlık, cesurluk, güçlülük, saldırganlık vb.) roller biçilirken, kadınlara pasif kalacağı (itaatkarlık, sevecenlik duygusallık, bağımlılık vb.) roller biçilmektedir (Elgün ve Yeniçeri Alemdar, 2017). Çalışmada kız çocuklarının olumlu sosyal davranış boyutunda, erkek çocukların ise fiziksel saldırganlık davranışı alt boyutunda yüksek puanlar alması, ailelerin ve toplumun uygun gördüğü rollerin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Elliott ve Busse (1991) yaptıkları çalışmada, cinsiyete göre çocuğun sosyal davranışlarının anlamlı olarak farklılaştığını tespit etmiştir. Kız çocuklarının olumlu sosyal davranışlarının erkeklere göre daha fazla olduğunu belirtmiştir. Elibol-Gültekin (2008) çalışmasında, çocukların cinsiyeti ile sosyal becerileri arasında anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Elde edilen bulgulara göre, kız çocuklarının sosyal beceri puanları erkek çocukların puanlarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şen (2009), 3-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında, açık/fiziksel saldırganlık davranışında, olumlu sosyal davranış ve ilişkisel saldırganlık davranışlarında anlamlı fark olduğunu saptamıştır. Açık/Fiziksel saldırganlık alt boyutunda erkek çocukların, olumlu sosyal davranış ve ilişkisel saldırganlık alt boyutlarında ise kız çocukların daha yüksek puan aldıklarını belirtmiştir. Ekici (2013), çalışmasında kız çocuklarının, sosyal işbirliği kapsamında puan ortalamalarının erkek çocuklardan daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Tatlı (2014), okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleri ve öğretmenleri ile olan ilişkileri ve sosyal beceri düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, sosyal bağımsızlık, sosyal işbirliği vb. durumlarda kız çocuklarının erkek çocuklardan daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğunu belirtmektedir. Yener (2014), annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, sosyal işbirliği ve sosyal etkileşim becerileri alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Kız çocukların puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu saptamıştır. Kılıç (2016) da yaptığı araştırma sonucunda, sosyal işbirliği ve sosyal etkileşim alt boyutlarında kız çocuklar lehine anlamlı bir farklılık olduğunu belirtmiştir. Bütün bu sonuçlar, yapılan araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

2) Çocukların devam ettikleri okul türüne göre sosyal davranışları incelenmiştir. Devlet anaokuluna devam eden çocukların puan ortalamalarının fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık, depresif duygulanım alt boyutlarında özel anaokuluna devam eden çocuklardan daha yüksek olduğu, özel anaokuluna devam eden çocukların puan ortalamalarının ise, olumlu sosyal davranış alt boyutunda devlet anaokuluna devam eden çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum sosyoekonomik düzeylerin farklı olabilmesi ile bağdaştırılabilir. Özel anaokuluna giden çocuklar ile devlet anaokuluna giden çocukların sosyoekonomik düzeylerinin farklı olduğu

düşünülmektedir. Sosyoekonomik düzeyin düşük olması, aile içinde birtakım sıkıntılara yol açabilir. Bu sıkıntıların çocuğa da yansıtılması durumunda çocukta psikolojik bağlamda problem sayılabilecek davranışlar (depresif duygulanım vb.) ve istenmeyen davranışların (fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık vb.) ortaya çıkabileceği tahmin edilmektedir. Diğer yandan, sosyoekonomik düzeyi yüksek bir ailede yaşadığı varsayılan çocuğun, daha huzurlu ve sakin bir aile ortamında yetişmiş olabileceği düşünülmektedir. Özel okula devam eden çocuğun, ailesini ve yetiştiği ortamı örnek alarak olumlu sosyal davranışlar sergilediği söylenebilir.

Göger (2018), çalışmasında kullandığı davranış ölçeğinin, genel sosyal becerileri, sosyal işbirliği becerileri, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileri alt boyutlarında çocukların sosyal beceri ile anaokulu türü arasında anlamlı bir ilişki görüldüğünü ve devlet anaokuluna giden çocukların daha yüksek puanlara sahip olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular ile çalışma bulguları paralellik göstermemektedir. Aksine, devlet anaokuluna giden çocukların, söz konusu alt boyutlardaki puan ortalamalarının yüksek olması, çalışma sonucunun tam tersini işaret etmektedir.

Yener (2014), annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerine yaptığı çalışmada, çocukların devam ettikleri okul öncesi eğitim kurumu ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu, çalışma ile paralellik göstermemektedir.

3) Çocukların sosyal davranışları ile annelerin çalışma durumları incelenmiş olup, ilişkisel saldırganlık alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anneleri çalışan çocukların ilişkisel saldırganlık alt boyutu puan ortalamaları (89,38), anneleri çalışmayan çocukların puan ortalamalarından (70,40) daha yüksektir. Anneleri çalışan çocuklar ilişkisel saldırganlık davranışını anneleri çalışmayan çocuklara göre daha fazla göstermektedir. Bu durumun; annenin sorumluluklarının fazla olması, iş yerinde yaşadığı sıkıntıları aile yaşamına da aktarması, çocuğun anne ile kaliteli vakit geçirmek istemesi ancak annenin yoğunluğundan dolayı ilgilenememesi gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülebilir. Diğer alt boyutların hiçbirinde anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Annenin çalışma durumu; çocuğun, açık/fiziksel saldırganlık, depresif duygulanım ve olumlu sosyal davranışlarını etkilememektedir.

Çalışma sonucuna paralel olarak, Şen (2009) de, yaptığı çalışmada ilişkisel saldırganlık davranışı ile anne çalışma durumu arasında anlamlı fark tespit etmiştir.

Anneleri çalışan çocukların ilişkisel saldırganlık alt boyutu puan ortalamalarının anneleri çalışmayan çocuklara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Yaşar-Ekici (2013), Kılınç ve Kılınç (2014), Doğanay-Koç (2018), Ilgın (2018) annelerin mesleki durumları ile çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptanmadığını belirtmiştir. Bu bulgular çalışmanın bulguları ile benzerlik göstermemektedir.

4) Yapılan analizler sonucunda çocukların sosyal davranışlarının, ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Yener (2014), Doğanay-Koç (2018), Ilgın (2018) ve Göger (2018) çocuğun sosyal beceri düzeyinin kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmadığını belirtmiştir. Bu sonuç, çalışmanın sonucu ile paralellik göstermektedir.

Tatlı (2014), çocukların sosyal beceri düzeyleri ile kardeşi olup olmama durumunu incelediğinde sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul alt boyut puanlarında anlamlı farklılık olduğunu saptamıştır. Kardeşi olmayan çocukların, kardeşi olan çocuklardan daha yüksek puanlar elde ettiğini belirtmiştir. Bu bulgular ile çalışmanın bulguları benzerlik göstermemektedir.

5) Çocukların teknolojik alet kullanım sıklığına göre sosyal davranışları arasında hiçbir alt boyutta anlamlı bir fark yoktur.

Kenanoğlu ve Kahyaoğlu (2011), çalışmasında, okul öncesi öğrencilerinin internet kullanımları ile bilişsel, duyuşsal ve sosyal davranışları arasında anlamlı bir fark olmadığını saptamıştır. Çocukların, internete erişim sağlayabilmek için teknolojik alet kullandıkları ve çocukların teknolojik aletleri genellikle internet üzerinden video izlemek ve oyun oynamak için kullandıkları düşünülürse, bu sonuç çalışmayla paralellik göstermektedir.

6) Evde internet bağlantısı olması/olmaması durumuna göre çocukların sosyal davranışları üç alt boyutta anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Fiziksel saldırganlık, ilişkisel saldırganlık, depresif duygulanım alt boyutlarında, evlerinde internet bulunmayan çocukların, internet bulunan çocuklardan daha yüksek puan ortalamalarına sahip oldukları belirlenmiştir.

5.2. Öneriler

- 1) Araştırmada, çalışma grubundaki her ebeveyn çocuğunun teknolojik alet kullandığını belirtmiştir. Okul öncesi dönemde teknolojik alet kullanımının bu denli sık olmasının altında yatan sebeplere yönelik çalışmalar yapılabilir.
- 2) Bu çalışmada çocukların sınıf ortamındaki sosyal davranışları teknolojik alet kullanımına ve çeşitli değişkenlere (cinsiyet, devam ettiği okul türü, annenin çalışma durumu, evde internet olması/olmaması) göre incelenmiştir. Yapılacak olan başka çalışmalarda, okul öncesi dönemi çocuklarının, ev ortamında aile içi sosyal ilişkileri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelenebilir.



KAYNAKLAR

- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi Anne-Baba El Kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Aktaş, A. Y. (2005). 3-18 yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4 (4), 59-66.
- Aktaş, V. (2001). *Çocuklarda saldırganlık ile olumsuz niyet yükleme eğilimleri arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Alisinanoğlu, F. ve Özbey, S. (2011). *Okulöncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.
- Anderson, C.A. & Bushman, B.J. (2001). Human Aggression. *Annual review of physiology Journal*, (53), 27-51.
- Arrowood, D. & Overall, T. (2004). Using technology to motivate children to write: Changing attitudes in children and preservice teachers. *Society for Information Technology ve Teacher Education International Conference*, 4985–498.
- Arslan, E. (2008). *Drama temelli sosyal beceri eğitiminin 6 yaş çocuklarının sosyal ilişkiler ve işbirliği davranışlarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Akpınar, Y. (2005). *Bilgisayar destekli eğitimde uygulamalar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atay, M. (2009). *Erken çocukluk döneminde gelişim 1*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Atay, M. (2011). *Erken çocukluk döneminde gelişim 2*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Atzaba-Poria, N. & Pike A. (2005). Why the ethnic minority (Indian) children living in Britain display more internalizing problems than their English peers? The

role of social support and parental style as mediators. *International Journal of Behavioral Development*, 29(6), 532-540.

Avciođlu, H. (2007a). *Etkinliklerle sosyal beceri öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Avciođlu, H. (2007b). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 Yaş). *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 87-101.

Aydın, C. (2016). *Teknoloji ve internet çocuklarda sosyal becerileri köreltiyor*. <https://www.medikalakademi.com.tr/teknoloji-cocuklarda-sosyal-becerileri-koreltiyor/> sayfasından erişilmiştir.

Ayhan, A. B., ve Aral, N. (2005). *Anaokuluna devam eden altı yaş grubundaki çocukların kavram gelişiminde bilgisayar destekli öğretimin etkisinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri.

Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Cinius Yayınları.

Batson, C. D., & Powell, A. A. (2003). Altruism and prosocial behavior. In T. Millon ve M. J. Lerner (Eds.), *Handbook of psychology: Personality and social psychology*, (pp. 463-484). Hoboken, New Jersey: John WileyveSons.

Hersen, M. & Eisler, R. (1976). Social skills training. In W. Craighead A. Kazdin M. Mahoney (Eds.), *Behavior modification: Principles, issues, and application* (pp. 353-362). New York: Plenum Press.

Bayhan, S.P. ve Artan, İ. (2004). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Yayınları.

Bertan, M., Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K. ve Güçiz, B. D. (2009). Ülkemizde erken çocukluk gelişimine ilişkin yapılan çalışmaların derlenmesi (2000-2007). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52(1), 1-8.

Buckingham, D. (2006). *Children and new media*. London: Sage.

- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell, S. B. (1990). *Behavioral problems in preschool children*. NewYork: Guilford.
- Cerrahoğlu, S. (2002). *Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin öz kavram düzeylerine etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Colwell, J & Kato, M. (2003). Investigation of the relationship between social isolation, self-esteem, aggression and computer game play in Japanese adolescents. *Asian Journal of Social Psychology*, 6(2), 149-158.
- Crick, N. R., Casas, J. F. & Mosher, M. (1997). Relational and overt aggression in preschool. *Developmental Psychology*. 33(4), 579-588.
- Crick, N.R., Bigbee, M.A. & Howes, C. (1996). Gender differences in children's normative beliefs about aggression: how do i hurt thee? Let me count the ways. *Child Development*, 67, 1003-1014.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çalışandemir, F., Elibol, G. & Çakmak, A. (2016). Social skills in early childhood. E. Atasoy, R. Efe, I. Jażdżewska ve H. Yaldır (Ed.), *Current advances in education* (s.355-365). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Çakır, H. (2013). Bilgisayar oyunlarına ilişkin ailelerin görüşleri ve öğrenci üzerindeki etkilerin belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), s .138-150.
- Çubukçu, Z ve Gültekin, G. (2006). İlköğretimde öğrencilere kazandırılması gereken sosyal beceriler. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 155-174.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterlik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 57-74.

- Deckard, K., Dunn, J. & Lussier, G. (2002). Sibling relationships and social-emotional adjustment in different family contexts, *Socail Development*, 4(11), 571-588.
- Demirkaya, H., (2012). *Bireysel ve örgütsel boyutlarıyla sosyal davranış*. Kocaeli: Umuttepe.
- Dinçer, Ç. (2011). Okul öncesi dönemde sosyal beceri eğitimi. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, (5), 6-11.
- Doğanay-Koç, E. (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerinin; empatik, duygusal ve sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ecevit, Y. (2011). Toplumsal cinsiyet sosyolojisine başlangıç, Yıldız, E. ve Nadide, K. (Ed), *toplumsal cinsiyet sosyolojisi (s.4-5)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Eisenberg, N. (1986). *Altruistic emotion, cognition and behavior*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ekici, F. (2013). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlar açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Elgün, A. ve Yeniçeri Alemdar M. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına yönelik bir araştırma: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(3), 1054-1067.
- Elibol-Gültekin S. (2008). *5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Elliott, S. N. & Busse, R. T. (1991). Social skills assessment and intervention with children and adolescents. *School Psychology International*, 12, 63-83.
- Erdoğan, N.I. (2014). Okul öncesi dönemde sınıfta teknoloji kullanımı: Okul öncesi eğitimi ve teknoloji. N.Avcı, P.Bayhan ve R.Zembat (Ed.), *Her yönüyle okul öncesi eğitim 8*, s. 158, Ankara: Hedef Cs Basın Yayın.
- Gallahue, D. L., Ozmun, J. C. & Goodway, J. D. (2014). *Motor gelişimi anlamak* D. S. Özer, A. Aktop, (Ed.), *Motor gelişimi anlama: Genel bakış* (D. S. Özer, Çev.) içinde (s. 3). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Genç, Z. (2014). Parents' perceptions about the mobile technology use of preschool aged children. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, (146), 55-60.
- Gentile, D.A. & Anderson, C. A. (2006). Video games. In N.J. Salkind (Eds.), *encyclopedia of human development* (pp. 1303–1307). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Gezer-Şen, B., Sevim, Y. ve Artuç, S. (2015). İlköğretim çağındaki çocukların internet kullanımlarının ebeveyn görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 175-184.
- Göger, G. (2018). *Ebeveynlerin kişilik özellikleri ile çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güleryüz, F. (1990). *48–60 aylar arasındaki türk çocuklarının dil yapılarının incelenmesi* (Bilim Uzmanlığı Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, A. (2005). Toplumsal ve duygusal gelişim. Ulusoy, A.(Ed.), *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (s. 93-126). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Günindi, Y. (2010). *Anasınıfına devam eden altı yaş çocuklarına uygulanan sosyal uyum beceri eğitimi programının çocukların sosyal uyum becerilerinin gelişimine etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hartup, W. W. (1992). Peer relations in early and middle childhood. In V. B. Van Hasselt ve M. Hersen (Eds.), *Handbook of social development* (pp. 257-281). New York, NY: Plenum.
- Hay, D.F., Payne, A., & Chadwick, A. (2004). Peer relations in childhood (çocuklukta akran ilişkileri). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45 (1), 84-108.
- Hersen, M. & Eisler, R. (1976). Social skills training. In W. Craighead A. Kazdin M. Mahoney, (Eds.), *Behavior modification: Principles, issues, and application* (pp. 353-362). New York: Plenum Press.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. New York: Cambridge University Press.
- Holman, J.P., Hansen ,C.E., Cochian, M.E. & Lindsey, C.R. (2005). Liar, liar: Internet faking but not frequency of use affect social skills, self-esteem, social anxiety and aggression. *Cyber Psychol Behav*, 8(1), 1-6.
- Hoy, A.W. (2015). *Eğitim psikolojisi.*,(D. Özen Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- İlgin, T.İ. (2018). *Okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve sosyal değer kazanımları ile ebeveyn sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.
- İnanç, B.Y., Bilgin, M., ve Atıcı, M.K. (2017). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014). *Dünden bugüne insan ve insanlar*. İstanbul: Evrim Yayıncılık.

- Kandır, A. (2004). *Gelişimde 3-6 yaş çocuğum büyüyor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Karoğlu, H. ve Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 231-254.
- Kaya, İ. (2017). Anne babaların çocuklarının bilgi/iletişim teknolojileri (bit) kullanımına yönelik yaklaşımları ile çocukların bu teknolojileri kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(18), 173-186.
- Kenanoğlu, R. ve Kahyaoğlu, M. (2011). *Okul öncesi öğrencilerin internet kullanımı ile bilişsel, duyuşsal ve sosyal davranışları arasındaki ilişki*. 5th International Computer ve Instructional Technologies Symposium, Elazığ.
- Kılıç, K.M. (2016). *Okul öncesi çocuklarına uygulanan sosyal beceri eğitiminin sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisi ve sosyal beceri düzeyleri ile mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıçgün, M. Y. (2015). Sosyal gelişim. Arslan, E.(Ed.), *Erken çocukluk döneminde Gelişim* (s. 111-112).Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Kılınç, P. ve Kılınç E. (2014). Yeni medya ortamında çocuk birey: yeni iletişim teknolojileri ve medya pedagojisinin önemi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 22, 10-38.
- Kırık, A. (2014). Aile ve çocuk ilişkisinde internetin yeri: nitel bir araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T. & Scherlis, W. (1998). Internet paradox: A social technology that reduces social

involvement and psychological well-being. *American Psychologist*, 53(9), 1017-1031.

Kuzu, A. (2011). İnternet ve aile. *Aile ve Toplum Dergisi*, 11, 9-31.

Livingstone, S. & Bober, M. (2004). *UK children go online: surveying the experiences of young people and their parents*, London: LSE Research online. Retrieved from, <http://eprints.lse.ac.uk/395/1/UKCGOsurveyreport.pdf>

McArthur, J. R. (2002). The Why, what, and how of teaching children social skills. *The Social Studies*, 183-185.

McFall, R. M. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral Assessment*, 4, 1-33.

McIntyre, T. (2003). *Teaching social skills to kids who don't have them*. Retrieved from <http://www.ldonline.org/article/14545/>

Media Development Authority, (2012). Retrieved from http://www.mda.gov.sg/Documents/PDF/mobj.579.parents_vid-effects.pdf

NAEYC, (2012). *Position statement: Technology and interactive media as tools in early childhood programs serving children from birth through age 8*. Washington, DC: NAEYC.

Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (M.T. Bağlı, Çev.), 37(2), 137-169.

Oktay, A. (1985). *Okulöncesi eğitim kurumlarının sorunları ve öneriler*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.

Önder, A. (2003). *Okul öncesi çocukları için eğitici drama uygulamaları*. İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1). 163-179.

- Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Poyraz Tüy, S. (1999). *3-6 yaş arasındaki işitme engelli ve işiten çocukların sosyal beceri ve problem davranışları yönünden karşılaştırılmaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Prince A. (2006). *Parents help to encourage social success at home, too!*, Retrieved from https://www.superduperinc.com/handouts/pdf/105_parents_canhelptosocial.pdf
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Subrahmanyam, K., Kraut, R. E., Greenfield, P. M. & Gross, E.F. (2000). *The impact of home computer use on children's activities and development*. Publication: The Future Of Children. Children And Computer Technology, 2, 123–140.
- Şahin, H. (2006). *Öfke denetimi eğitiminin çocuklarda gözlenen saldırgan davranışlar üzerindeki etkisi*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 47-61.
- Şen, M., (2009). *3-6 yaş grubu çocukların sosyal davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, M. ve Arı, M. (2011). Okulöncesi sosyal davranış ölçeği-öğretmen formu'nun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 44(2), 1-28.
- Tarı-Cömert, I. ve Kayıran, S.M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 106-110.
- Tatlı, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne-babalarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkilerinin sosyal beceri düzeylerine*

etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Türkmen, S. (2018). *Okul öncesi eğitim alan 48-60 aylık çocukların zekâ alanlarıyla prososyal davranışları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Radich, J. (2013). Technology and interactive media as tools in early childhood programs serving children from birth through age 8. *Every Child*, 19(4), 18. https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/topics/PS_technology_WEB.pdf

Sivin-Kachala, J. & Bialo, E.R. (1996). The effectiveness of technology in schools: a summary of recent research. *SLMQ*, 25(1).

Uysal, A. ve Balkan Kaya, İ. (2015). Sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların, sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 35(1), 27-56.

Uz-Baş, A. (2003). İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(8), 91-107.

Ülgen, G. ve Fidan, E. (2003). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Varol, N. (2010). *Beceri öğretimi ve özbakım*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Verenikina, I. & Kervin, L. (2011). *Ipads, digital play and pre-schoolers*. He Kupu, 2(5), 4- 19.

Yavuzer, H. (2010). *Çocuğun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Yener, P. (2014). *Okul öncesi eğitimi alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, E ve Tepeli, K. (2012). 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerilerinin duyguları anlama becerileri açısından incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(2), 117-130.

Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları..

Yukay, M. (2006). Okul öncesi dönemdeki çocukların kişilerarası ilişkilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmış sosyal beceri eğitimi programının değerlendirilmesi. O. Ramazan, K. Efe ve G. Güven (Ed.), 1. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, cilt I* (s. 78-89). İstanbul: YA-PA Yayınları

Yüksel, G., (2000). Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 37-47.

Yüksel, G., (2004). Sosyal beceri envanteri el kitabı. (s. 2-3). Ankara: Asil Yayıncılık.



EKLER

EK-1

TEKNOLOJİK ALET KULANIMINA İLİŞKİN BİLGİ FORMU

Sayın ebeveyn;

Bu araştırmanın amacı, *okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik alet kullanımını* belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın, amacına, doğru ve güvenilir bir şekilde ulaşabilmesi, sorulara vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır. Bu nedenle her soruyu özenle cevaplamanız çok önemlidir. Bu anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacak ve araştırmanın amacı dışında kullanılmayacaktır.

Bu soru formu dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde evinizde bulunan teknolojik aletlere ilişkin bilgiler, üçüncü bölümde çocuğunuzun teknoloji ve teknolojik alet kullanımına ilişkin sorular ve dördüncü bölümde siz ebeveynler olarak sizin teknoloji ve teknolojik alet kullanımına ilişkin sorular yer almaktadır.

Bu araştırmaya katılarak bilimsel nitelikte bir çalışmaya destek verdiğiniz için teşekkür ederim.

Bilge DELİKANLI
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
BURDUR

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER**1. Formu dolduran kişi**

Anne () Baba ()

2. Çocuğunuzun cinsiyeti

Kız () Erkek ()

3. Çocuğunuzun devam ettiği okul türü

Özel Anaokulu () Devlet Anaokulu ()

4. Yaşınız:..... Eşinizin Yaşı:.....

5. Ebeveynlerden; Annenin Öğrenim Düzeyi

İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Lisansüstü ()

6. Ebeveynlerden; Babanın Öğrenim Düzeyi

İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ()
Lisansüstü ()

7. Ebeveynlerden; Annenin İş Durumu

Çalışmıyor () Çalışıyor ()
Mesleği:.....

8. Ebeveynlerden; Babanın İş Durumu

Çalışmıyor () Çalışıyor ()
Mesleği:.....

9. Ailedeki çocuk sayısı

1 () 2 () 3 () 3'ten fazla ()

B. EVİNİZDE BULUNAN TEKNOLOJİK ALETLERE İLİŞKİN BİLGİLER**1. Evinizde bulunan teknolojik aletler nelerdir?**

Masaüstü Bilgisayar () adet Dizüstü Bilgisayar () adet
Tablet () adet
Akıllı Cep Telefonu () adet Oyun Konsolu (PS) vb. () adet
Diğer.....

2. Evinizde internet bağlantınız var mı? Evet () Hayır ()

3. Evinizde internet bağlantınız varsa; Sınırlı () Sınırsız ()

C. ÇOCUĞUNUZUN TEKNOLOJİK ALET KULLANIMINA İLİŞKİN SORULAR**1. Çocuğunuz teknolojik alet kullanıyor mu?**

Hayır () Evet ()

..... kullanır.

2. Kullanıyorsa teknolojik aletleri hangi amaçlarla kullanır?

.....

3. Kullanıyorsa ilk defa kaç yaşında kullanmaya başladı?

1 yaş () 2 yaş () 3 yaş () 4 yaş () 5 yaş () 6
 yaş ()

4. Çocuğunuz “Masaüstü Bilgisayarı” hangi sıklıkla kullanıyor?

Kullanmıyor () Hafta içi her gün dakika /saat Hafta
 sonları dakika/saat
 Haftada gün dakika/saat
 Diğer:.....

5. Çocuğunuz “Dizüstü Bilgisayarı” hangi sıklıkla kullanıyor?

Kullanmıyor () Hafta içi her gün dakika /saat Hafta
 sonları dakika/saat
 Haftada gün dakika/saat
 Diğer:.....

6. Çocuğunuz “Tableti” genellikle hangi sıklıkla kullanıyor?

Kullanmıyor () Hafta içi her gün dakika /saat Hafta
 sonları dakika/saat Haftada gün dakika/saat
 Diğer:.....

7. Çocuğunuz “Akıllı Cep Telefonunu” genellikle hangi sıklıkla kullanıyor?

Kullanmıyor () Hafta içi her gün dakika /saat Hafta
 sonları dakika/saat
 Haftada gün dakika/saat
 Diğer:.....

8. Çocuğunuz “Oyun Konsolu (PS) vb.” genellikle hangi sıklıkla kullanıyor?

Kullanmıyor () Hafta içi her gün dakika /saat Hafta
 sonları dakika/saat
 Haftada gün dakika/saat
 Diğer:.....

